

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

”Jag tror just att våra traditionella könsroller har betydelse”

*En intervjustudie med socionomer och poliser om bemötandet av pojkar där
misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp finns*

Moa Claesson & Emmie Berntsson

Kandidat uppsats, SOPA 63
VT 2020
Handledare: Helene Hansen

Abstract

Authors: Moa Claesson & Emmie Berntsson

Title: "I believe that our traditional gender roles do matter". An interview study with social workers and police officers about the meeting with boys where suspicion of sexual abuse is found (translated title).

Lately, media and several famous people have claimed attention to the issue of sexually assaulted boys. It has been argued that these boys are being failed by society. The purpose of this study was to explore how professionals who meet boys in suspicion of having been sexually assaulted, reason about attitudes towards these boys and how they are being met. The method used was semi-structured interviews with police officers and social workers who in their jobs meet boys who are suspected to have been sexually assaulted. The theories applied for the analysis were Social Constructivism, with the sub-concepts of Gender and the Ideal Victim, and the theory of Professions. The result showed that both groups of professionals stress that the response the boys receive when telling someone about the assault, affect the level of shame and guilt they experience. The interviewees also highlight that there is a silent rule that this doesn't happen to boys, and that there is a large number of boys that never report their assault. According to the interviewees, there is a lack of knowledge both among professionals who work with the boys and more generally in society, leading to that the problem is not enough acknowledged. Gender roles, it is shown, have to be taken seriously also when boys are victims. The result also showed that personal aptitude played an important part when meeting the boys: somebody with a lot of experience and education could do a worse job than someone with social skills but less experience and education.

Keywords: Sexual assault, boys, the ideal victim, theory of professions, gender and social constructivism

1 Innehållsförteckning

2	Inledning.....	4
2.1	<i>Problemformulering</i>	7
2.2	<i>Syfte</i>	7
2.3	<i>Frågeställning</i>	7
2.4	<i>Centrala begrepp</i>	7
2.5	<i>Arbetsfördelning</i>	8
3	Kunskapsläge.....	9
3.1	<i>Inledning</i>	9
3.2	<i>Sexuellt beteende hos barn</i>	9
3.3	<i>Mansideal</i>	10
3.4	<i>Att våga berätta</i>	12
3.5	<i>Att skapa förståelse</i>	13
4	Teoretiska utgångspunkter	15
4.1	<i>Inledning</i>	15
4.2	<i>Professionsteori</i>	15
4.2.1	<i>Professionellt bemötande</i>	16
4.3	<i>Socialkonstruktivism</i>	18
4.3.1	<i>Genus</i>	19
4.3.2	<i>Idealiskt offer</i>	20
5	Metod och metodologiska överväganden.....	21
5.1	<i>Inledning</i>	21
5.2	<i>Kvalitativ metod</i>	21
5.3	<i>Urval</i>	22
5.4	<i>Analysmetod</i>	23
5.5	<i>Tillförlitlighet</i>	24
5.6	<i>Forskningsetiska överväganden</i>	26
6	Resultat och analys.....	28
6.1	<i>Inledning</i>	28
6.2	<i>Genus</i>	29
6.2.1	<i>Könsrollens påverkan</i>	29
6.2.2	<i>Offerskap</i>	32
6.3	<i>Kunskapsbrister</i>	35
6.3.1	<i>Sociala problem</i>	36
6.4	<i>Yrkesprofession och dess påverkan</i>	38
6.4.1	<i>Skydda sin yrkesroll</i>	38
6.4.2	<i>Professionellt bemötande</i>	40
6.4.3	<i>Professionell utveckling</i>	40
6.5	<i>Slutsatser</i>	42
7	Avslutande diskussion	44
8	Referenslista.....	45
9	Bilaga 1: Intervjuguide	48
10	Bilaga 2: Muntligt samtycke	49

2 Inledning

Stiftelsen 1000 Möjligheter (2018) är Sveriges första ungdomsjour och arbetar för att säkra barn och ungas rättigheter. Stiftelsen har sin grund i feministiska perspektiv men vänder sig till alla barn oavsett kön. 1000 Möjligheters vision är att genom en förändring av destruktiva maskulinitetsnormer kunna förebygga våld. Det är just 1000 Möjligheters hemsida som kommer upp som ett av de första alternativen vid en internetsökning på “sexuella övergrepp pojkar”. Under rubriken “Killar/unga män och övergrepp eller våldtäkt” börjar 1000 Möjligheter med att lyfta frågeställningen kring ifall en kille kan bli våldtagen? 1000 Möjligheter fastslår att en kille kan utsättas för sexuella övergrepp och våldtäkt. Stiftelsen beskriver vidare att killarna kan ha svårt att definiera vad de utsatts för. 1000 Möjligheter menar att denna svårighet kan ha sin grund i hur samhället och medier beskriver att det är kvinnor och tjejer som är offer för sexuella övergrepp samt de mansnormer som syftar till mäns sexuella lust, deras dominans och styrka vilket försvårar synen på män som möjliga offer (1000 Möjligheter 2018a; 2018b). Stiftelsen 1000 Möjligheter lyfter här en problematik där pojkar inte per automatik accepteras som ett offer för sexuellt våld. Denna problematik har de senaste åren börjat belysas och fler män, unga män och pojkar vågar dela med sig av sina berättelser om de sexuella övergrepp de utsatts för.

Författaren, dramatikerna och komikern Jonas Gardell (2020) skriver i artikeln “Vi måste börja se de osynliga barnen” om sexuella övergrepp mot pojkar. Gardell skriver om egna erfarenheter av att blivit utsatt för sexuella övergrepp och att ha pratat med andra män som utsatts för övergrepp. Gardell menar att samhället sviker pojkarna på flera sätt, bland annat genom att inte tro dem, lyssna på dem eller erbjuda rätt hjälp efter sexuella övergrepp. Gardells artikel ger en bild av vad pojkarna känner och upplever vilket är viktigt då ämnet fortfarande består av mycket skuld och skam (Gardell 2020).

Ytterligare en bild av pojkars utsatthet ges av French och Potter (2019) som skrivit en tidningsartikel om den välkända brittiska regissören Bryan Singer och de anklagelser som riktats mot honom rörande sexuella övergrepp (French & Potter 2019). I artikeln berättar män som alla blivit sexuellt utnyttjade eller våldtagna av Singer om sina upplevelser. De flesta männen uppger sig ha varit i tonåren när övergreppen inträffat. Männen talar alla om svårigheten med att våga berätta där några av männen väntade till vuxen ålder medan andra berättade när övergreppen precis hade hänt men inte blev trodda. Under åren har det gjorts flera anmälningar gällande sexuella övergrepp mot Singer. Singers karriär som regissör har

dock inte påverkats märkbart, hans senaste verk är *Bohemian Rhapsody*. De utsatta männen beskriver hur de drogs in och lockades av berömmelsen samt möjligheten att få hjälp till en första skådespelarroll. Flera av männen har även senare i livet påverkats av övergreppen de berättar att de utsatts för. Övergreppen har lett männen till kriminella liv med droger och fängelsestraff samt problem med både kärleks- och sexuella relationer (French & Potter 2019).

I artiklarna beskrivs en problematik där pojkar sviks, tystas och inte blir trodda av samhället. Trots detta finns det i Sverige en lagstiftning som ska reglera just sexualbrotten. I Brottsbalkens sjätte kapitel fastställs sexuallagstiftningen som definierar vilka handlingar av sexuell karaktär som är brottsliga. Där specificeras vad sexuella övergrepp är (Brottsbalken 1962:700).

Den som, med ett barn under femton år, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt mot barn...(Brottsbalken 6:4, 1962:700).

Detsamma gäller den som begår en gärning som avses i första stycket mot ett barn som fyllt femton men inte arton år och som är avkomling till gärningsmannen eller står under fostran av eller har ett liknande förhållande till gärningsmannen, eller för vars vård eller tillsyn gärningsmannen ska svara på grund av en myndighets beslut (Brottsbalken 6:4, 1962:700).

Barnkonventionen som är FN:s konvention om barns rättigheter i samhället består av 54 artiklar varav 41 är sakartiklar. I artikel 19 står det att konventionsstaterna ska vidta åtgärder för att skydda barn mot alla former av fysiskt och psykiskt våld, övergrepp eller vanvård. Det står även att staterna ska ha upprättat sociala program för att motverka att det sker samt hjälpa barn som blivit utsatta (Mårtens 2020, s. 185).

De 41 sakartiklarna fastställer rättigheterna för barn upp till 18 år. 196 länder har valt att ratificera barnkonventionen vilket betyder att länderna har åtagit sig att följa konventionen. Sverige ratificerade barnkonventionen 1990 och valde att anpassa befintliga lagar till barnkonventionen genom en så kallad transformeringsmetod. Först 2018 tog Sveriges regering beslutet att inkorporera barnkonventionen. Detta innebär att barnkonventionen i sin helhet blir lagstadgad i den svenska lagstiftningen och blir på så vis grund för beslut i

domstolar. Sedan den 1 januari 2020 är barnkonventionen därför lag i Sverige (Unicef 2020a; 2020b).

Statistik visar på att könsfördelningen mellan barn som utsatts för sexuella övergrepp skiljer sig åt beroende på den arenan där övergreppet inträffat (Bris 2017:2, s. 2). En studie av Bris om övergrepp på barn inom idrottsvärlden visar att av de barn som utsätts för sexuella övergrepp var könsfördelning mellan pojkar och flickor ganska jämn. En generell bild av sexuella övergrepp mot barn gavs i en enkätundersökning 2016 av Stiftelsen Allmänna Barnhuset. De frågade 4741 elever om olika former av utsatthet. Studien visade att 26 % av eleverna utsatts för någon form av sexuellt övergrepp, av de 26 % elever som varit utsatta var 40 % flickor och 10 % av pojkar (Jernbro & Landberg 2020, ss. 6,9). Till skillnad från Bris rapport och undersökningen av stiftelsen Allmänna Barnhuset visade John Jay rapporten på att det inom den Katolska kyrkan var vanligare att pojkar blivit offer för övergreppen. 80 % av de barn som anmält sexuella övergrepp var pojkar. John Jay är en rapport gjord av John Jay College of Criminal Justice. De genomförde en surveystudie på anklagelser som gjorts mellan 1950-2002 mot katolska präster. Anklagelserna berörde sexuella övergrepp mot barn (John Jay College of Criminal Justice 2004, ss. 3, 68).

Bris rapport tydde på att det är vanligare att förövaren är man än kvinna när det gäller sexuella övergrepp mot barn (Bris 2017:2, s. 2). Även om det är vanligare att förövaren är man förekommer det även kvinnliga förövare. Kvinnorna är precis som männen ofta släkt med pojkarna, det kan vara en mamma, mormor, farmor eller nära vän till familjen. Nyman och Svensson skriver att jämförelser gjorts med annan forskning och att det visat att ca 20 % av alla sexuella övergrepp mot pojkar begås av en kvinna (Nyman & Svensson 1995, s. 48). Nyman och Svensson skriver också att många av övergreppen som begås av kvinnor maskeras i gester som kan tolkas som omvårdnad (Nyman & Svensson 1995, s. 55).

Inledningens ingång visar på brister i kunskap när det gäller pojkar som blivit utsatta för sexuella övergrepp. För att kunna säkerställa att alla barn oavsett kön får den hjälp som artikel 19 i barnkonventionen ger dem rätt till krävs det fördjupad kunskap kring pojkar som utsatts för sexuella övergrepp.

2.1 Problemformulering

Denna studie syftar till att undersöka socionomer samt polisers resonemang kring bemötandet av pojkar där misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp finns. Valet av att undersöka just socionomer och polisers resonemang gjordes då det fanns en hypotes om att dessa professioner möter pojkarna i en högre utsträckning än andra professioner. Valet av dessa professioner gjordes även då socionomer och poliser har som uppgift att möta barn i svåra situationer samt skydda barnen från att komma till skada. Detta fokus har lagts på studien då en kunskapslucka framträder genom inläsning från forskning, medier och personliga berättelser. Kunskapsluckan kring bemötandet av pojkar där misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp finns är av vikt att studera inom det sociala arbetet. Det är av vikt då kunskap kring bemötandet av dessa pojkar kan förhindra att pojkar bemöts på ett sådant sätt att deras utsatthet för sexuella övergrepp inte förminskas.

2.2 Syfte

Syftet är att undersöka socionomer samt polisers resonemang kring deras eget samt samhällets bemötande av pojkar som misstänks blivit utsatta för sexuella övergrepp.

2.3 Frågeställning

- Hur resonerar socionomer och poliser kring bemötandet av pojkar där det finns misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp?
- Hur resonerar socionomer och poliser kring könsrollers betydelse vid mötet med pojkar där misstanke om sexuella övergrepp finns?
- Hur påverkar yrkesrollen socionomer och polisers attityder kring pojkar där misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp finns?

2.4 Centrala begrepp

Med misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp menas i denna studie att det antingen pågår en förundersökning, har inkommit anmälan till socialtjänst eller att ett brott fastslagits. Beslut har tagits att använda misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp då de intervjupersoner som medverkat i studien möter pojkarna i olika situationer.

Genomgående i studien kommer termen **samhälle** att användas. Vid användning av termen samhälle i studiens inledning, kunskapsläge och teoretiska utgångspunkter syftar termen till att hänvisa till samhället i sin helhet: de människorna som lever där och dominerande rådande uppfattningar bland verksamma myndigheter, i media, sociala medier med flera. Under kapitlet resultat och analys används även termen samhälle av studiens intervjupersoner. Under detta kapitel kan intervjupersonernas referenser till samhället vara skiftande. Eftersom studien inriktar sig på socionomer och polisers erfarenheter av bemötande kommer samhället endast nämnas utifrån deras syn och tankar på samhället och inte studiens författares syn på samhället.

2.5 Arbetsfördelning

Då studien genomförts av två studenter har uppdelningen av arbetet varit ett återkommande moment. I det inledande skedet av studien upprättades en gemensam elektronisk skrivdagbok för att enkelt se vad som gjorts och behövdes göras. I denna har sedan alla studiens delar delats upp och getts till respektive student. Även om studenterna ansvarat för olika delar så har dessa genomgående korrekturlästs av den andre studenten. Vid samtliga intervjuer har båda studenterna närvarat men endast en har genomfört intervjun medan den andre studenten fungerat som åhörare och kommit med frågor och förtydliganden i slutet av intervjun.

3 Kunskapsläge

3.1 Inledning

Kunskapsläget kommer behandla professionellt bemötande, könsnormer samt övergreppsproblematik med inriktning på pojkar för att ge en kunskapsgrund till studiens kommande delar. Kapitlet syftar till att ge en bild av tidigare forskning samt med hjälp av valda litteraturområden försöka ge perspektiv till studiens problemformuleringar.

För att hitta relevant material har sökningar gjorts på LuB-search samt webben som lett till litteratur som hittades på webben, bibliotek och bokhandel. Sökorden som användes var: sexuellt utnyttjade pojkar, mansideal, idealiskt offer, sexuella övergrepp. Sökorden genererade artiklar, utdrag, avhandlingar, en masteruppsats, kurslitteratur och facklitteratur. Valet av det material som presenteras i kommande kapitel gjordes då detta material ansågs kunna ge en god förkunskap till studiens problemområde. Materialet som presenteras ger en bild utav sexuella övergrepp mot pojkar, hur övergreppen påverkar pojkarna samt hur mansideal påverkar pojkarna. I studien används en masteruppsats skriven av Hans Knutagård (2009). Beslut fattades att använda Knutagårds masteruppsats trots att den inte är en referensgranskad publikation då denna är av stort värde för förståelsen av den problematik som omger pojkar som faller offer för sexuella övergrepp.

3.2 Sexuellt beteende hos barn

Överläkaren Åsa Kastbom arbetar inom Barn och ungdomspsykiatri och är expert inom sexuella övergrepp och barnmisshandel. Kastbom (2016) skriver i sin avhandling att en vanlig fråga kring sexuella övergrepp handlar om vad som är ett vanligt sexuellt beteende respektive ett avvikande sexuellt beteende hos barn (2016). Riksförbundet för sexuell upplysning, även kallat RFSU, är en ideell organisation som arbetar för att lyfta sexualupplysning samt socialpolitik. RFSU (2017) beskriver barns naturliga sexuella beteende som den medfödda förmågan att känna sexuella känslor och möjligheten att njuta av sin kropp. Genom att se och röra kan barnen upptäcka samt utforska kroppen vilket är en del av barnets utveckling. Detta är något som barn gör på sin egen kropp men även i samspel med barn i samma utvecklingsfas och ålder (RFSU 2017). Kastbom (2016) beskriver det avvikande sexuella beteendet hos barn som leker med sexuella inslag som inte avslutas trots tillsägelser, om lekarna innehåller hot, våld eller tvång. Kastbom (2015) framhåller att man inte kan utgå ifrån att barn blivit sexuellt utnyttjade genom att se till deras sexuella beteende. Däremot kan ett

avvikande sexualiserat beteende hos barn vara en indikation på att barnet utsatts för sexuellt övergrepp (Kastbom 2015, s. 12).

Kastboms (2015) studie av de barn som utsatts för sexuella övergrepp visar att 66 % av barnen fått fysiska eller psykiska symptom. Symptomen kan i vissa fall följa barnen genom hela livet. Det är av stor vikt att minnas att det inte finns några generella symptom efter att ha utsatts för sexuella övergrepp. Några exempel på symptom som visat sig är: mardrömmar, sömnproblematik, koncentrationssvårigheter, olika former av missbruk, depression samt olika självskaadebeteenden. Även olika former av fysisk smärta och funktionsproblematik i mag- och tarmområdet har visats som symptom. Flera av dessa symptom kan förekomma av andra orsaker och kan därför inte enbart kopplas till sexuella övergrepp. Är barnen små kan smärta och rodnad i stjärten vara fysiska tecken på övergrepp, likaså blåmärken och svullnader på könsorgan. Dock är det av vikt att minnas att alla symptom inte är synliga samt att det inte är alla barn som drabbas av symptom som följd av sexuella övergrepp (Kastbom 2015, s. 45).

3.3 Mansideal

Hans Knutagård (2016) har studerat män som blivit våldtagna av män då Knutagård framhåller att sexuella övergrepp på män tidigare varit och fortfarande är en icke-fråga i stora delar av världen. Flera av männen i Knutagårds studie var barn eller ungdomar när övergreppen begicks. Enligt Knutagård ställer yrkesverksamma inom socialt arbete frågan, hur de ska nå pojkarna för att prata sexualitet och sex? Knutagård refererar till Simon Blake som menar att det rådande mansidealet, som syftar till att pojkar ska agera som "riktiga karlar" är anledningen till att yrkesverksamma inom det sociala arbetet har svårt att nå pojkarna. Mansidealet syftar till att mannen ska vara hård, ha kunskap om allt men inte får lov att berätta/ fråga om känslor, sex eller relationer. Blake menar att detta ideal leder till att pojkars sexuella attityder, föreställningar samt beteenden påverkas vilket resulterar i att pojkarna inte vågar vända sig till vuxenvärlden för råd och stöd. Hos pojkarna kan samhällets mansideal leda till rädsla, oro och ångest i kontakten med sin egen/andras sexualitet samt pojkarnas egna känslor (Knutagård 2016, s. 57).

Hur pojkar hamnar inom ramen för mansidealet kan ses ur IngBeth Larssons (2002) beskrivning att barn lär sig vara pojke eller flicka genom könsinläring under uppväxten. Vidare är det könsinläringen som leder till barnets förståelse av den egna könsidentiteten. Könsidentiteten anses vara av stor vikt för förståelsen av den personliga identiteten.

Människor tänker på sig själva i termer av man/ kvinna eller pojke/flicka och behöver kunna avgöra andras könsidentitet för att kunna relatera till dem. Redan vid två till tre års ålder har barnet lärt sig skilja mellan könen och kan då identifiera sig själv som pojke eller flicka samt avgöra andras könsidentiteter. Kön styr således på vilket sätt barnet socialiseras in i världen. Barnet blir stöpt till att agera i enlighet med de beteenden som anses vara acceptabla för respektive kön. Könsinläringen görs genom språklig inläring från familj och samhälle. Flickor får lära sig att sexualitet och kärlek är sammankopplade vilket leder till att känslor av lust utan kärlek anses fel. Pojkarna får istället lära sig att uttrycka känslor genom sexuella handlingar för att understödja den manliga identiteten. Följaktligen kolliderar pojkars och flickors sexuella världar och deras respektive könstillhörighet styr barnens beteende och sättet de förstår och agerar i sin sexualitet (Larsson 2002, ss. 27-28).

Sett ur IngBeth Larssons beskrivning av könsinläringen som nämndes ovan kan mansidealet som Knutagård (2016) menar leder pojkarna ses som en del av könsinläringen som resulterar i hur pojkarna associerar sig i sin könsidentitet. Den inlärd könsidentiteten, det pojkarna förknippar med att vara man, leder till den rädsla, oro och/eller ångest som gör att pojkarna har svårt att sätta ord på sitt dåliga mående. I kontakten med de yrkesverksamma inom det sociala arbetet resulterar det i att pojkarna sällan berättar ingående om sitt dåliga mående utan enbart ytligt (Knutagård 2016, s. 58). Vidare beskriver Fäldt & Kullberg (2012) att studier visar att bemötandet av barn skiljer sig beroende av kön. Personal på ungdomshem antar olika tillvägagångssätt beroende på om de vänder sig till en pojke eller flicka. Pojkarna bemöts auktoritärt och regelstyrt medan flickorna bemöts med möjlighet för känslouttryck och ges mer frihet till överträdelser av regler (Fäldt & Kullberg 2012, s. 158).

Vidare skriver Knutagård (2009) om männen som "fryser till is" och därför inte gör något för att stoppa våldtäkten de utsätts för. Detta uttrycker männen också är jobbigt då mansidealet idag menar att män ska vara starka och hårda och kunna rädda sig själva (Knutagård 2009, ss. 42-44). Detta leder vidare till samhällets syn på manlighet, något som gör det tufft för utsatta män att anmäla eller överlag våga prata om övergrepp (Knutagård 2009, s. 45).

3.4 Att våga berätta

Studier som gjorts på när barn väljer att berätta att de blivit utsatta för sexuellt övergrepp visar på att barn ofta dröjer med att anmäla tills senare samt att många barn aldrig anmäler.

Förseningen av anmälan varierar på grund av flera olika faktorer. Några faktorer som spelar in är barnets ålder när övergreppet inträffar, barnets kön, relationen till förövaren samt graden av hur grovt det sexuella övergreppet är (John Jay College of Criminal Justice 2004, s. 84).

Back och Nilsson (2002) nämner studier av Watkins och Bentovim som menar att det finns tecken på att pojkar har svårare än flickor att berätta om vad de utsatts för vilket leder till att de inte får stöd och hjälp i den utsträckning de behöver. När pojkarna väl vågar berätta och får hjälp och behandling är det av vikt att uppmärksamma rädslan för att vara annorlunda.

Känslan av att vara annorlunda kan uppstå i processen att ha blivit utsatt av en manlig förövare. Det är av vikt att lyfta upplevelsen av att vara offer då studier tyder på att pojkar upplever mer skam i relation till att vara ett offer (Back & Nilsson 2002, s. 237). Björklund och Boman (2016) menar att det i dagens samhälle är mansidealet som påverkar att pojkar och män inte vågar berätta om de varit utsatta för sexuella övergrepp. Pojkar och män vill inte heller inse eller berätta för någon att de fortfarande är påverkade av övergreppen. Flera har problem i relationen till sin partner, de har inte vågat berätta vad de varit med om och kämpar med sexuell problematik samt problem med närhet (Björklund & Boman 2016, s. 11).

Även Martin Eidensten (2018) pratar om hur många barn det är som inte vågar berätta att de blivit sexuellt utnyttjade. Eidensten menar att det är vuxenvärldens ansvar att fråga barn och ungdomar om sexuella övergrepp. Idag ställs för få frågor om sexuella övergrepp i undersökningar om barns hälsa och välmående. Genom att ställa sådana frågor i undersökningar möjliggörs en uppfattning kring omfattningen av sexuella övergrepp. Med undersökningarnas genererade kunskap kan diskussioner föras kring könsidentitet, sexualitet, relationer, normer, genus och jämställdhet med barn och unga vilket många av barnen upplever sig sakna i skolan. Idag vänder sig unga till internet för svar på dessa frågor i avsaknad på vuxnas vägledning. Det finns ett behov av att hjälpa barn och unga att navigera i dessa ämnen (Eidensten 2018, ss. 20-21).

Vid en jämförelse av kliniska och icke kliniska undersökningar syns tecken på pojkars svårighet att berätta när de utsatts för sexuella övergrepp (Larsson, Svedin & Warfinge 2002, s. 103). Fler pojkar vågar svara att de utsatts i de icke kliniska undersökningarna. David Finkelhor som jämförde de kliniska och icke kliniska undersökningarna menar att detta visar

på pojkars ovilja att berätta om övergrepp. Oviljan synliggörs då de kliniska undersökningarna är ett svårare steg att ta på grund av den skam som är förknippad med att berätta om sexuella övergrepp. I den icke kliniska undersökningen är steget mindre då dessa studier blir mindre offentliga vilket minskar skammen med att berätta (Larsson, Svedin & Warfinge 2002, s. 103).

Vidare kan pojkarnas svårigheter med att berätta om de övergrepp de utsatts för ses ur Knutagårds (2009) upptäckt i sin avhandling. Männerna använde uttryck som "brist på ord" eller pratade kring händelsen men hade svårt att formulera det faktiska sexuella övergreppet (Knutagård 2009, s. 54). Knutagård (2016) lyfter vikten av att kunna beskriva de övergrepp en varit utsatt för med ord. Knutagård skriver om Liz Kelly som 1988 utförde intervjuer där det framkom att kvinnors uppfattning och definition skiljer sig från männens när de beskrev sexuellt våld. Kelly framhåller att det som inte ges ett namn förblir osynligt och på det sättet icke existerande. Knutagård har i sina intervjuer med män som utsatts för sexuella övergrepp synliggjort att dessa män liksom många kvinnor har svårigheter att förstå och inse att de blivit utsatta för sexuellt övergrepp. Knutagård framhåller att det är av vikt att män som utsätts för sexuella övergrepp får hjälp att beskriva sina upplevelser (Knutagård 2016, ss. 225-226). Vidare menar Knutagård att det behövs en ny tolkningsram av maskulinitet som möjliggör att män kan uppfattas som offer för sexuella övergrepp. Knutagård framhåller att det är den konstruerade könsmaktsordningen som omöjliggör kunskap om att män kan vara offer (Knutagård 2016, ss. 84-85).

3.5 Att skapa förståelse

Gärdenfors (2017) skriver att vi som människor tänker att andra människor har avsikter med sina handlingar och att det finns ett syfte med alla handlingar. Vi utgår ifrån oss själva när vi ska förstå målet med handlingen (Gärdenfors 2017, s. 26). Precis som Knutagård pratar Gärdenfors om det svåra med att skapa förståelse kring händelser vi är med om. Flera av pojkarna i Knutagårds studie hade svårt för detta, att begripa att de blivit utsatta och lade istället skulden på sig själva (Knutagård 2009, s. 65). Eftersom pojkarna försökt skapa förståelse utifrån sina tankar blir förståelsen kring det sexuella övergreppet svårt att begripa (Knutagård 2009, s.67). Människans vilja att se samband och orsaker i livet kallas kausaldriften. Kausaldriften hjälper människan genom att se samband och på så sätt förutse framtiden och minska risken för att bli utsatt för faror (Gärdenfors 2017, s. 64). Gärdenfors skriver också att det ofta inte är den egentliga orsaken bakom händelsen som är viktig utan att

det istället handlar om hur individen själv ser orsaken bakom (Gärdenfors 2017, s. 65). Gärdenfors skriver att kausaldriften är oerhört stark och många utsatta får svårt att förstå varför just de blev utsatta, det vill säga vad orsaken till övergreppet var. Att själv då hitta en orsak till varför man blivit utsatt blir då viktigare än den verkliga orsaken till att övergreppen skett (Gärdenfors 2017, s. 64).

Även de kognitiva scheman som vi människor skapar är viktiga för oss. De hjälper oss att på ett annat sätt uppfatta världen. Genom att sortera in saker i olika fack blir det lättare att förstå (Gärdenfors 2017, s. 98). Eftersom vi alla kommunicerar olika och då också menar olika kan det ibland vara svårt att förstå vad andra menar. Gärdenfors skriver att språket är något av det viktigaste vi har (Gärdenfors 2017, s. 99). Gärdenfors skriver att vi alla har olika bildscheman och inre världar och att det ibland är svårt att dela dessa med andra. För att kunna göra detta finns kognitiva scheman som hjälper oss att sortera i samtal. Detta leder till att det skapas en bredare förståelse människor emellan (ibid.).

4 Teoretiska utgångspunkter

4.1 Inledning

I denna studie görs en fördjupning i två olika teoretiska utgångspunkter: professionsteori samt socialkonstruktivism. Professionsteorin ansågs vara relevant då en fråga kretsade kring yrkesrollens påverkan. Under professionsteorin presenteras även underbegreppet professionellt bemötande för ett bredare perspektiv av teorin. Valet av socialkonstruktivistisk teori gjordes då denna teori ansågs kunna ge förklaring till mänskliga beteende som konstrueras i samhället. Under socialkonstruktivism presenteras underbegreppen genus och idealiskt offer även de för att ge ett bredare perspektiv till teorin.

4.2 Professionsteori

Thomas Brante (2009) ger en definition av vad en profession innefattar: "Professionella yrken är i något avseende organiserade, relativt autonoma bärare och förmedlare av samhälleligt sanktionerade, abstrakta kunskapssystem som ger dem förmågan att utföra handlingar som uppfattas som svåra, skickliga och värdefulla av allmänheten/klienten". Brantes definition innehåller bland annat abstrakt kunskap, förtroende och utbytbarhet. Han menar att en fördel är att den inte nämner professionellas intressen eller strategier (Brante 2009, s. 28).

Professionsteori handlar om vad olika professioner är, skillnader mellan dem och hur de påverkas. Teorin handlar om balansen mellan professionen, abstrakt kunskap och hur den kan tillämpas i professionens praktik. Det är professionerna som driver samhället framåt och också är i spetsen gällande ny kunskap och forskning inom viktiga områden som sjukvård, teknik och ekonomi. Profession har också blivit en del av normerna i samhället gällande att utvecklas som person och skapa en karriär (Brante 2009, ss. 16-17).

Brante (2009) beskriver Talcott Parsons definition av en profession och den stora skilljepunkten mellan Brantes och Parsons definitioner finns i vikten av utbildning. Parsons definition grundar sig i formell utbildning, skicklighet i att bruka utbildningen i verkligheten, kompetensen från utbildningen styrs av institutionella mekanismer för att tillförsäkra att kompetensen brukas rätt. Parsons beskriver även att yrken som definieras som profession har en väsentlig funktion för välfärdssamhället samt att arbetet är positioner i samhället som är

ansvarsfulla, tunga och svåra. Av denna anledning menar Parsons att det är av vikt att det är “bra” människor inom dessa professioner (Brante 2009, ss. 18-19).

För att visa på definitionens olikheter nämner Brante även Goodes definition av en profession som menar att det ska finnas en känsla av identitet, samma värderingar, och gemensamt språk (Brante 2009, s. 18).

4.2.1 Professionellt bemötande

Ulla Holms (2009) observationsstudie av läkare och behandlingshemsassistenter syftade till att studera dessa professionella hjälparens handlingar i mötet med de hjälpsökande. Holm lyfter det professionella bemötandet som ett förhållningssätt där den professionella i sin yrkesroll inte ska ledas av sina personliga behov, impulser och känslor utan i mötet med den hjälpsökande sträva efter att sätta deras legitima behov i centrum (Holm 2009, s. 51). En hjälpsökandes legitima behov handlar inte om behov som ses som orimliga och inte heller alla behov kan tillfredsställas. Med de legitima behoven menas att den hjälpsökande har rättigheter som den professionella anses ha skyldighet att uppfylla. Dessa rättigheter innefattar respekt, personligt bemötande samt att den hjälpsökande får ta del av den professionellas yrkeskunskap (Holm 2009, s. 52).

För att möta den hjälpsökandes behov av respekt behöver den professionella vara medveten om den obalans av makt som finns i mötet mellan den hjälpsökande och professionella. Det blir därför viktigt att den professionella tydligt visar den hjälpsökande att denna har ett värde som människa och att detta värde respekteras. Att visa den hjälpsökande respekt på detta sätt stärker den hjälpsökandes självbild vilket i sin tur stärker tilliten mellan den professionella och den hjälpsökande (Holm 2009, ss. 52-53).

Med ett personligt bemötande menas att den professionella möter den hjälpsökande som en medmänniska. Den professionella visar att hen är uppmärksam och genuint intresserad av hen som söker hjälp. Det personliga bemötandet är av stor vikt för att nå fram till den människa som söker den professionellas hjälp (Holm 2009, ss. 54-55).

Tredje delen av den hjälpsökandes rättigheter innefattar att den professionella delar med sig av sin yrkeskunskap. Att den professionella besitter eller införskaffar de kunskaper hen behöver för att på bästa sätt hjälpa den hjälpsökande. Det är dock inte tillräckligt att den professionella besitter kunskaperna, denna måste även kunna föra över kunskaperna till den

hjälpökande på sådant sätt att den hjälpökande kan appliceras kunskapen i sin tillvaro (Holm 2009, s. 52).

Holm (2009) upptäckte i observationsstudien att avsteg ibland gjordes från den professionella hållningen. Även de professionella som vanligen hade ett professionellt bemötande kunde i vissa situationer göra avsteg och brista i sitt bemötande gentemot den hjälpökande (Holm 2009, s.73). Holm uppfattade olika situationer där de professionella gjorde avsteg från det professionella bemötandet. En sådan situation var när den hjälpökande berättade något känsloladdat eller upplevdes sorgen. I dessa situationer blev de professionella negligera gentemot sorgen eller känslorna som den hjälpökande visade (ibid. s, 75).

Holm (2009) upptäckte att det bland de professionella även fanns de som hade stora brister i sitt professionella bemötande. Dessa professionella med brister i bemötandet upplevdes ha ett schablonmässigt snällt beteende där de egentligen inte såg den hjälpökande och deras olika behov (Holm 2009, s. 79). Några av de professionella med bristande bemötande visade dock engagemang och önskan att hjälpa men de hade en påtaglig osäkerhet kring sin yrkesroll. Deras bristande kunskap gav negativa följder i deras bemötande gentemot de hjälpökande där de tenderade att antingen bli för personlig eller alltför saklig i sitt bemötande (ibid. s, 81).

Handfallenhet vid brist på kunskap och brist på träning var något som Holm (2009) såg i sin studie. Handfallenheten uppstod i de situationer där det fanns brister i kunskap kring hur den professionella bemöter den hjälpökandes känslomässiga situation. Sådan kunskapsbrist ledde till att de professionella avstod från att lyfta de hjälpökandes känslor. Detta på grund av en rädsla kring den hjälpökandes reaktion samt den eventuella påverkan på den professionellas egna känslor (Holm 2009, s. 133).

Holm (2009) lyfter några punkter som möjliggör utveckling av den professionella hållningen. Framförallt betonades vikten av kunskapsökning och att följa med i utvecklingen för att skapa en trygghet i sin yrkesroll. Utöver den teoretiska kunskapen lyftes även den psykologiska kunskapen som innefattade att uppmärksamma de hjälpökandes reaktioner på den professionellas bemötande. Detta för att kunna utvärdera sitt bemötande och sedan lära sig av misstag och framgångsrika strategier (Holm 2009, s. 153).

4.3 Socialkonstruktivism

Søren Barlebo Wennerberg (2010) beskriver socialkonstruktivism som att se världen ur ett konstruktivistiskt tänkande, det vill säga att det är vi människor som i sociala och kulturella kontexter skapar vår egen verklighet. Att ingenting är definitivt utan att alla upplever saker, tolkar dem och sedan använder dem som referensramar. Enligt socialkonstruktivismen är känslor inte en naturlig reaktion av vår kropp som sker automatiskt vilket många tror, utan ett inlärt beteende. Med detta menas att alla handlingar och känslor är socialt konstruerade. Det vill säga något som uppstår i kontakt med andra eller är inlärt olika hos olika människor beroende på sociala och kulturella sammanhang (Barlebo Wennerberg 2010, s. 11). Precis som att våra handlingar blir konstruerade tillsammans med andra skapas vårt språk på samma sätt. Beroende på i vilka sammanhang vi befinner oss använder vi olika ord och olika sätt att prata om händelser och fenomen. Ord får alltså sin betydelse beroende på hur människor använder dem och vad de syftar på vilket gör att olika människor kan använda samma ord men syfta till olika saker (Barlebo Wennerberg 2010, s. 12). Barlebo Wennerberg skriver att de givna könsrollerna som finns i vårt samhälle idag hade behövt beskådas med hjälp av socialkonstruktivismens grundläggande princip att inte godta sociala företeelsers naturlighet (Barlebo Wennerberg 2010, s. 62). Principen framhåller att företeelser inte får antas vara oföränderliga, avvikande eller så naturliga att de inte skapats av människan (Barlebo Wennerberg 2010, s. 62).

Den situation pojkarna befinner sig i där de är klämda mellan sina uppfattningar av mansideal och omgivningens förväntningar av dessa ideal kan ses ur Barlebo Wennerbergs (2010) förklaring kring hur institutioner skapas. Människor formar vanor i vardagen vilka blir externaliserade, det vill säga att fler människor börjar göra på samma sätt. När tillräckligt många människor gör på samma sätt skapas institutioner som lär ut sätten. Barn växer upp med dessa institutioner, ifrågasätter inte varför vi gör som vi gör utan följer institutionerna och en objektivering äger rum. Barnen lär in beteenden från samhället och har på så sätt internaliserat den sociala verkligheten (Barlebo Wennerberg 2010, ss. 71-72).

En ytterligare aspekt av socialkonstruktivismen är skapandet av sociala problem. Magdalena Thomassen (2007) lyfter Ian Hacking som menar att en samverkan mellan det konstruerade och verkligheten måste ta plats. Låt oss säga att det finns ett socialt problem i verkligheten som inte blivit belyst. För att kunna uppmärksamma det sociala problemet behöver verkligheten nya tankesätt och praktiker. Dessa nya tankesätt och praktiker behöver därför

konstrueras för att kunna skapa begriplighet inför det sociala problem som ännu inte uppmärksammas av verkligheten. Således har det sociala problemet funnits tidigare men varit osynligt. Det sociala problemet blir synligt genom konstruering av ett nytt begrepp som begripliggör det sociala problemet (Thomassen 2007, ss. 205-206).

4.3.1 Genus

Mattsson (2016) beskriver genus som mer än det biologiska könet. Något som handlar om att se att kön och genus är något vi konstruerar tillsammans med våra könsnormer och vårt vardagliga beteende (Mattsson 2016, s. 416). Hur vi agerar och förhåller oss till kön beror på i vilken tid vi är uppväxta samt vilken kulturell kontext. Den kontexten vi befinner oss i, det vill säga vilken tidsålder vi lever i, vilka normer som finns och vad som är accepterat i samhället just nu styr också hur vi som individer definierar och tolkar vad som är kvinnligt och manligt (ibid.). Mattsson hänvisar även till Judith Butler som pratar om att skapa eller göra kön. Med detta menar Butler att beroende på hur vi pratar om könsnormerna och vilka handlingar vi utför kommer vissa normer och koder att skapas. Mattsson problematiserar könsnormerna och menar att vi behöver ifrågasätta och uppmärksamma dem för att inte föra dem vidare till nästa generationer (Mattsson 2016, s. 417).

Judith Butler (2004/2006) ger en bild av normers dubbelhet och menar att normativitet har två sidor. Butler framhåller att normer och ena sida ger verktyg till att fungera och vara i världen. Normerna råder och visar vägen för hur vi skall interagera i de mänskliga mötena samt hur vi skall agera i samhället. Men normer skapar även normaliseringsprocesser vilka sätter ramarna för vad som anses acceptabelt och korrekt. Detta genererar idéer och ideal som människan måste förhålla sig till för att passa in i den givna könsrollen. Genom normaliseringsprocessen skapas ramen för den ideala mannen och kvinnan (Butler 2004/2006, s. 205). För att inte hamna i de tvångsmässiga kategorierna som Butler beskriver ovan menar Mattsson (2016) att det är av vikt att problematisera givna könsroller. Detta kan göras genom att uppmärksamma och acceptera att könsroller kan se olika ut, att det inte finns något statiskt som kallas manligt och kvinnligt samt att det finns könskonstruktioner som inte passar in i det klassiska manliga och kvinnliga. Att tänka i könsroller av manligt och kvinnligt leder också till att pojkar och flickor placeras i fack med olika funktioner och mål att leva upp till (Mattsson 2016, s. 417).

En ytterligare aspekt av könsrollers påverkan kan ses genom Ingela Kåhls diskursanalys av socialutredningar som tas upp av Fäldt och Kullberg (2012). I denna studie upptäckte Kåhl att

pojkers sociala problematik beskrivs i drag av yttre attribut medan flickors problematik beskrivs med inre attribut. Detta syntes genom hur socialarbetare beskrev barnens sociala problematik. Pojkarnas problem benämndes som missbruk och kriminalitet men deras inre problematik lyfts inte. Flickornas problematik sågs med de inre känslomässiga delarna av problematiken och de yttre attributen så som missbruk eller kriminalitet var ovidkommande. Forskning tyder på att män och kvinnor ses som subjekt och objekt inom deras sociala problematik. Kvinnan ses som ett passivt objekt inför den problematik hon befinner sig i medan mannen ses istället som ett subjekt med handlingskraft att möta sin problematik (Fäldt & Kullberg 2012, ss. 155-156).

4.3.2 Idealiskt offer

Det finns olika sätt att se på offer och vilka som kategoriseras som offer. En definition som Nils Christie (2001) använder är att ett idealiskt offer är en person eller kategori som när de drabbas av brott lättast får fullständig och legitim status som offer (Christie 2001, s. 47). Christie nämner sex egenskaper som bör vara uppfyllda för att offret ska ses som ett idealiskt offer: offret är svagt, offret är sysselsatt med en acceptabel uppgift (med acceptabel uppgift menas exempelvis att ta sig till jobb), offret befinner sig på en plats hen inte kan dömas för att vara på, gärningspersonen anses vara stor och ond och gärningspersonen är okänd för offret (Christie 2001, s. 48). Slutligen skriver Christie att personen också måste besitta tillräckligt med makt för att kunna göra sitt fall uppmärksammat (Christie 2001, s. 50).

Christie lyfter ett exempel på motsatsen till ett idealiskt offer. Exemplet är en ung man som blir misshandlad och rånad av en bekant i en bar. Till skillnad från idealiska offer är den unge mannen: stark, han är inte sysselsatt med en acceptabel uppgift, han befann sig på en plats han kan klandras för att vara på, han är jämställd i storlek som gärningspersonen och gärningspersonen är ingen okänd (Christie 2001, s. 48).

Mattsson (2016) menar att det är viktigt att tänka på maktrelationen mellan de två könen och att maktrelationen påverkar deras upplevelser. Exempelvis kan våld uppfattas olika av män och kvinnor. Här menar Mattsson att män har svårare att uttrycka om de blivit sårade, skadade och då istället förminskar händelsen medan kvinnor tar sig an rollen som offer på ett annat sätt genom att detaljerat beskriva den våldsamma händelsen (Mattsson 2016, s. 426). Detta tankesätt tillsammans med tankar kring ett idealiskt offer skapar kategorier av värdiga och ovärdiga offer. De offer som faller innanför ramen för det idealiska offret ses som ett värdigt

offer medan offret som inte fyller kriterierna för det idealiska offret ses som ett ovärdigt offer (Islam 2016, s. 86).

5 Metod och metodologiska överväganden

5.1 Inledning

Studien är baserad på en kvalitativ forskningsansats där kvalitativa intervjuer genomförts med socionomer samt poliser som möter pojkar där misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp finns. Valet av kvalitativ metod kan ses ur Brymans (2018) förklaring av kvalitativ forskning som en kunskapsteoretisk ståndpunkt. Med en kunskapsteoretisk ståndpunkt i studien kommer fokus läggas på de professionellas resonemang kring det valda forskningsproblemet för att synliggöra deras tolkning av verkligheten (Bryman 2018, s. 455). Då syftet är att undersöka socionomer samt polisers resonemang kring bemötandet av pojkar som misstänks blivit utsatta för sexuella övergrepp valdes den kvalitativa metoden och semistrukturerade intervjuer då målet är att få en övergripande och sammanfattande data. Inhämtning av datamaterial genom denna metod möjliggör att studiens forskningsfrågor kan besvaras.

Grundtanken var att genomföra intervjuerna genom fysiska möten. Dock inträffade pandemin Covid-19 vilket försvårade möjligheten med fysiska möten. För att genomföra studien i de riktlinjer följt av Covid-19 fick intervjupersonerna välja alternativ mötesmetod. Intervjuerna genomfördes till största del via Skype, Zoom eller telefon. Detta medförde att sju intervjuer gjordes på distans via telefon eller zoom och endast en genomfördes med faktiskt fysiskt möte. Den intervjun som gjordes via fysiskt möte kunde genomföras på detta sätt då intervjupersonen hade tillgång till ett eget kontor där avstånd mellan samtliga parter kunde hållas.

5.2 Kvalitativ metod

Den kvalitativa forskningen kan anses ha sin grund i en kunskapsteoretisk ståndpunkt som nämndes tidigare. Med en kunskapsteoretisk ståndpunkt menas att studien genomförs med fokus på att skapa förståelse för en på förhand given social verklighet. Denna förståelse skapas med hjälp av insamling av de tolkningar som medlemmarna av den sociala verkligheten innehar. Utöver den kunskapsteoretiska ståndpunkten anses den kvalitativa forskningsmetoder anta en ontologisk ståndpunkt som syftar till ett konstruktivistiskt

förhållningssätt. Förhållningssättet framhåller att sociala verkligheter är resultat av mänskliga samspel (Bryman 2018, s. 455). Vidare beskriver Rolf Lind (2014) den kvalitativa metoden som data som ger sitt uttryck verbalt. Genom denna form av data möjliggörs en flerdimensionell förståelse av den sociala verklighet som studien syftar att beskriva (Lind 2014, s. 125).

Vid användning av kvalitativ forskningsmetod finns olika sätt att samla in datamaterial. Som tidigare nämnts används i denna studie semistrukturerade intervjuer som har sin grund i på förhand bestämda teman i en intervjuguide. Med semistrukturerade intervjuer öppnades möjligheter upp både för intervjuare och intervjuperson att tolka intervjuens teman mångsidigt vilket genererade en bredare bild av den sociala verklighet som studerades (Bryman 2018, s. 563). Intervjuguiden utformades med tre inledande frågor som berörde intervjupersonens yrkesroll, hur länge de arbetat inom sin profession samt deras utbildningar. Efter de inledande frågorna följde fördjupande frågor som berörde deras resonemang av hur pojkarna bemöts, hur det talas om pojkarna och den hjälp pojkarna erbjuds (se Bilaga 1).

5.3 Urval

Göran Ahrne och Peter Svensson (2011) skriver att för att hitta sitt urval av empiriska objekt bör man ställa sig frågan “var kan det jag letar efter finnas?” (Ahrne & Svensson 2011, s. 23). Man bör utgå från olika sociala miljöer där det man vill undersöka kan förekomma. Med sociala miljöer menas exempelvis geografiska områden eller organisationer. Det vanligaste är att studera en social miljö då fördelarna med detta är ekonomiska och praktiska. Det bidrar till en djupare inblick i den valda miljön (Ahrne & Svensson 2011, s. 24). Att använda endast en miljö är inte tvunget. I denna studie där en del av frågeställningen är att jämföra socionomer samt polisers resonemang kring bemötandet av pojkar där misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp finns, är det tvunget att undersöka två sociala miljöer. För att besvara Ahrne och Svenssons fråga “var kan det jag letar efter finnas?” kommer urvalet av sociala miljöer inrikta sig mot socionomer och poliser.

I studien har tre urval tillämpats: ändamålsenligt, bekvämlighets samt snöbollsurval. Först valdes intervjupersonerna ut efter profession där rätt egenskaper och erfarenhet fanns. Det vill säga ett ändamålsenligt urval tillämpades. Efter att ha hittat rätt profession tillämpades ett bekvämlighetsurval eftersom det fanns specifika kontakter inom professions grupperna som tillfrågades (Bryman 2018, s. 243). Kriterierna för detta urval var att personerna ifråga skulle

ha professionell erfarenhet av att arbeta med pojkar där misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp finns, samt relevant utbildning inom sin profession. För att komma i kontakt med intervjupersonerna användes mejl samt telefonsamtal. Kontaktuppgifter hittades via organisationernas hemsidor. Studenterna hade även två personer som de kände personligen som hjälpte till och förmedlade kontakt med personer som kunde vara relevanta. Dessa kontaktades och ställde upp på intervju. Inledningsvis fanns en tanke kring att Kriscentrum kunde inneha erfarenheten som efterfrågades då de vänder sig till människor som utsatts för våld i nära relationer. Vid kontakt med Kriscentrum så ansåg de sig inte ha tillräckligt med erfarenhet av att möta studiens målgrupp. Kriscentrum hänvisade oss vidare till ett HVB-hem som var specialiserade på pojkar som blivit utsatta för sexuella övergrepp och eller utsatt andra. Personalen på HVB-hemmet kände att de hade erfarenhet nog för att medverka i studien. Även polisen kom med förslag på intervjupersoner och kontakt togs då med ett annat HVB-hem. Även där var personalen specialiserade på att möta pojkar som har utsatt och/eller blivit utsatta för sexuella övergrepp. Detta händelseförlopp gjorde att ett snöbollsurval uppstod.

Det slutliga urvalet blev följande organisationer: Polis i Hässleholm samt Kristianstad, Barnahus, två HVB-hem och en öppenvårdsenhet som specialiserat sig på sexuella övergrepp av och gentemot pojkar.

5.4 Analyismetod

Materialet som analyserats bestod av de transkriberingarna som gjordes av de inspelade intervjuerna. Transkriberingen utfördes genom att ordagrant skriva ner det som intervjupersonerna och intervjuaren sagt under inspelningen. Precis som Jens Rennstam och David Wästerfors (2015) beskriver så inkom inte materialet i prydlig ordning utan intervjupersonernas svar växte fram på olika platser och i olika stadier under intervjuernas gång. Beslut togs därför att analysera det insamlade materialet fristående från intervjuguiden och sortera det tematiskt (Rennstam och Wästerfors 2015, ss. 67, 69).

När Bryman (2018) skriver om den tematiska analysmetoden beskriver han ett tema som en kategori som framkommer i datamaterialet vid kodning. Temat har en koppling till det forskningen undersöker eller dess syfte. Det bidrar till en grundlig förståelse av datamaterialet (Bryman 2018, s.703). Bryman (2018) beskriver att utförandet av en tematisk analys grundar sig i en noggrann inläsning av datamaterialet (ibid, 707). Vid inläsningen av studiens datamaterial framkom återkommande teman. Dessa teman blev således en sortering av

materialet och kunde kategoriseras. Detta följs sedan av vad Bryman benämner som en inledande kodning där en bild av datamaterialet synliggörs. Bryman (2018) fortsätter och skriver att det därefter görs en fördjupning där gemensamma och återkommande faktorer uppmärksammas och skrivs ner. Sedan namnges studiens valda teman för att kopplingar till forskningens syfte ska kunna göras och efter det undersöks samband och kopplingar. Studiens teman är inte fristående utan kopplade till frågeställningarna och syftet (Bryman 2018, ss.707-708). I studien uppkom tre teman, som enligt Brymans metod skrevs ner, namngavs samt jämfördes med studiens syfte. De teman som uppkom var: genus, kunskapsbrister samt yrkesprofession och dess påverkan.

För att skapa struktur bland datamaterialets teman kan den generella strategin Framework framtagen av Centre for Social Research i Storbritannien användas. Genom att sammanställa teman i en tabell skapas en grund för vidare analys (Bryman 2018, s.704). I studien användes strategin Framework för att sammanställa teman. När allt material sorterats och sammanstälts i tabell blev reducering ett måste. Rennstam och Wästerfors (2015) menar att reduceringen är oundviklig men att den kan skilja sig i utförande. Valet av reduceringsmetod i studien föll på den kategoriska reduceringen som består i att ett urval av insamlade kategorier väljs ut för att sedan vara det material som lyfts fram (Rennstam och Wästerfors 2015, ss. 103-105). Användandet av en kategorisk reducering kan försvaras genom att denna metod möjliggör att studiens frågeställningar kan besvaras. Kategorierna genus, kunskapsbrister samt yrkesprofession och dess påverkan har därför valts ut med tanke på hur dessa svarar på studiens övergripande frågeställningar.

5.5 Tillförlitlighet

Inom den kvalitativa forskningen förekommer olika resonemang kring hur forskaren bör förhålla sig gentemot studiens tillförlitlighet. Studien följde resonemanget som menar att kvalitativa studier inte kan mätas efter de kvantitativa måtten reliabilitet och validitet för att säkerställa tillförlitlighet (Bryman 2018, s. 465). Vidare kom studiens tillförlitlighet att säkerställas genom att kriterierna trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt en möjlighet att styrka och konfirmera uppfylldes (ibid, s. 467).

För att säkerställa att datamaterialet som studien byggde på var trovärdigt gjordes återkopplingar till intervjupersonerna. Återkopplingen gjordes efter att datamaterialet transkriberats, då fick intervjupersonerna tillgång till deras transkriberade intervju för att

kunna kommentera om de upplevde att något inte stämde. Detta tillvägagångssätt ökade trovärdigheten genom att det öppnade för tydliggörande, alternativt korrigerande av datamaterialet vid behov. Det var av vikt att återkoppla till intervjupersonerna för att säkerställa att deras sociala verklighet lyftes fram på rätt sätt (Bryman 2018, s. 467). Intervjupersonerna blev även tillfrågade om de önskade få en färdig version av studien mejlad till sig vilket några ville.

Den kvalitativa forskningen syftar till att ge en djup inblick i den studerade sociala verkligheten. Det blir därför av vikt att förse läsaren med ingående beskrivningar av det studerade området för att läsaren ska få så djup kunskap som möjligt av den studerade verkligheten. Genom detta tillvägagångssätt möjliggörs en bedömning om studiens resultat är överförbart till en annan social verklighet (Bryman 2018, s. 468). För att stärka bedömningen av överförbarheten i studien har analys och resultat dels försetts med utförliga beskrivningar av intervjupersonernas svar samt flertalet citat som beskriver intervjupersonernas sociala verklighet.

För att påvisa en studies pålitlighet är det värdefullt att redogöra noggrant och transparent för forskningsprocessens samtliga delar. En noggrann och transparent redogörelse för processen gör det möjligt att granska studien vilket ökar dess pålitlighet då utomstående får en möjlighet att utvärdera studiens tillvägagångssätt (Bryman 2018, s. 468). Genomgående i studien har därför samtliga steg i processen beskrivits grundligt under metodkapitlet så läsaren får en god inblick i studiens förlopp. På så vis kan studien granskas vilket ökar dess pålitlighet då styrkor och brister kan upptäckas.

För att uppfylla kriteriet ”en möjlighet att styrka och konfirmera” är det av betydelse att synliggöra studiens skribenter som huvudsakliga verktyg. Detta med tanke på att det inte är möjligt att garantera objektivitet vid forskning av sociala företeelser (Bryman 2018, s. 470). I linje med studiens socialkonstruktivistiska inriktning finns en risk att personliga värderingar och tankar kan komma att påverka studien och den mänskliga faktorn måste därför tas i beaktande. Förhoppningen med att två studenter bearbetar materialet är att minska risken för att egna värderingar och tankar påverkar studien. Genomgående under studien har det varit till fördel att varit två studenter då det vid flertalet tillfällen blivit tydligt att egna värderingar och känslor påverkat studien och att studiens syfte frångåtts. Detta har då upptäckts av den student som korrekturläst den andre studentens text och gemensamt har dessa värderingar och känslor lyfts ur studien. Även studiens transkriberingsmetod ökar möjligheten att uppfylla kriteriet

“en möjlighet att styrka och konfirmera”. Genom noggrann transkribering av de inspelade intervjuerna kan det säkerställas att de frågor som ställts till intervjupersonerna har nedtecknats på exakt det sätt som intervjupersonen svarade.

En svårighet i studien har varit att ljudinspelningarna på vissa ställen varit ohörbara, något som kan bero på att många av intervjuerna gjorts via telefon. Vid vissa tillfällen har det inte varit möjligt att höra, då har tre punkter skrivits i transkriberingarna. Sedan vid återkoppling med intervjupersoner har en del av orden som fallit bort på grund av tekniska fel kunnat kompletteras med hjälp av intervjupersonen. Detta tillvägagångssätt har använts för att öka tillförlitligheten och minska risken för felaktigt insamlat datamaterial.

Socialkonstruktivismen har fått viss kritik gällande tankesättet att allting skulle vara konstruerat och att det inte skulle finnas någon absolut verklighet. Trots det valdes socialkonstruktivismen till denna studie då den ansågs vara relevant och kunna tillföra något till studien. Det finns mycket känslor kopplat till sexuella övergrepp och för att kunna prata om det har socialkonstruktivismen valts som förklaringsmodell. Med detta sagt förnekas inte känslor i sin helhet utan snarare tanken om att alla människor reagerar likadant när de är med om trauma och utsatthet.

5.6 Forskningsetiska överväganden

Grunden för studien har byggts på de grundläggande etiska principerna och vikt har lagts vid samtyckeskravet, informationskravet, nyttjandekravet samt konfidentialitetskravet.

Intervjupersonerna fick inledningsvis information kring studiens syfte, deras medverkan, genomförandet samt nyttjandet av studien. Efter den informationen informerades intervjupersonerna om att deras medverkan under hela studien var frivillig och att de hade rätten att lämna studien närhelst de önskade utan att behöva ge skäl原因. De fick även information om att det datamaterial deras intervjuer resulterat i endast kommer att användas i studien (Bryman 2018, ss. 170-171).

För att säkerställa konfidentialitetskravet som berör intervjupersonernas personliga uppgifter har deras uppgifter behandlats med försiktighet så att endast studiens skribenter haft tillgång till dessa uppgifter (Bryman 2018, ss. 170-171). Utöver de personliga uppgifterna har intervjupersonernas anonymitet varit av betydelse. För att säkerställa anonymitet utifall

fingerade namn ej varit tillräckligt skulle en öppen dialog föras med intervjupersonerna för att gemensamt lösa situationen.

Då i stor sett samtliga intervjuer gjordes på distans togs beslutet att utesluta skriftligt samtycke. Istället utformades ett muntligt samtycke som spelades in under intervjuerna (se bilaga 2).

Det muntliga samtycket innehöll intervjupersonernas rättigheter såsom att medverka var frivillig, att de när som helst kunde välja att avsluta medverkan, att deras medverkan var anonym samt att de fick möjlighet att godkänna det insamlade materialet som intervjuerna genererade (Bryman 2018, ss. 178-179).

Förhoppningen var att genom noggrannhet kring samtyckeskravet, informationskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet undvika falska förespeglingar. Med falska förespeglingar menas att studien inte ska lura eller inge falska illusionen exempelvis kring syftet av deras medverkan (Bryman 2018, s. 181).

6 Resultat och analys

6.1 Inledning

Kapitlets syfte är att presentera analysen av studien genom att sammanföra det insamlade datamaterialet med valda teoriområden. Analys av datamaterial med hjälp av teorin kommer göras inom de teman som uppkom under kodning av datamaterialet. Dessa teman var: genus, yrkesprofession och dess påverkan samt kunskapsbrister. Resultatet av analysen kommer sedan återkopplas med studiens syfte och dess frågeställningar under rubriken Slutsatser.

Intervjupersonerna i denna studie är alla kvinnor med olika erfarenheter av att ha mött pojkar som misstänks ha blivit utsatta för sexuella övergrepp. Det var inget medvetet val som gjordes att endast kontakta kvinnor utan föll sig så då de kontakter vi hade samt blev hänvisade till alla var kvinnor. Det kan vara av vikt att veta att alla intervjupersoner är kvinnor då män kanske hade svarat annorlunda på studiens intervjufrågor, något som är viktigt att ha med sig in i analysdelen. Kvinnorna hade alla många års erfarenhet av att ha jobbat med utsatta pojkar samt vidareutbildningar inom området.

Beslut togs att nämna intervjupersonerna med yrkestitel, inte ge individuella beskrivningar och inte skriva ut vilka intervjupersoner som sagt vilka citat för att säkerställa anonymiteten. Det beslutades även att endast skriva ut om citatet kom från en polis eller socionom då det var skillnaderna professionerna emellan studien var ute efter. Sammanlagt gjordes åtta intervjuer med fem socionomer och tre poliser. En önskan fanns att ha lika många av varje profession vilket inte gick att uppfylla.

De tre poliserna hade alla vidareutbildat sig till barnförhållningsledare. Två av poliserna hade en lång karriär inom polisen och en av poliserna hade tidigare arbetat som socionom.

Socionomerna hade alla varit verksamma i många år. Deras vidareutbildningar varierade mellan kognitiv beteendeterapi (KBT), dialektiskt beteendeterapi (DBT), motiverande samtal (MI), traumafokuserad terapi och krishantering.

6.2 Genus

6.2.1 Könnsrollens påverkan

Ja jag tror det är mer problematiskt (för pojkar) för jag tror just att våra traditionella könsroller har betydelse, det spelar roll att man tänker att pojkar är mer pådrivande och flickor får mer ta emot så att säga. Det gör att jag tror att man kan förminska berättelserna som pojken har - Socionom

Könnsrollens påverkan är ett tema som trädde fram under flertalet intervjuer där intervjupersonerna upplevde att pojkarnas kön påverkar den situation och det bemötande pojkarna erfarit.

Intervjupersonerna beskrev att samhällets syn på pojkar och flickor skiljer sig mycket åt gällande hur barnen blir bemötta. Ett flertal av intervjupersonerna beskrev att det är lättare att man bemöter flickor på ett mjukare och mer omhändertagande sätt medan man tänker att pojkarna ska klara sig själva. De menade att detta är något som sker undermedvetet men att det syns tydligt. Likaså menade de att det var lättare att lyssna på en flicka än en pojke som berättade om utsatthet. Fler pojkar avfärdades när de väl vågade berätta. Detta stämmer överens med det Fäldt och Kullberg (2012) skriver om hur vuxna bemöter barn olika beroende på deras kön (Fäldt och Kullberg 2012, s. 158). Likaså stämmer det överens med Mattssons (2016) beskrivning av hur de två könen upplever våld olika. Mattsson menar att flickor har lättare att ta på sig offerrollen än vad pojkar har och att det därför är viktigt att vara uppmärksam och kunna bemöta detta (Mattsson 2016, s. 426).

En av poliserna som intervjuades pratade även om hur könsrollerna och kunskapsbristerna får oss att bemöta pojkar och flickor olika. Hon menade att vi "lärt oss" att bemöta flickor som blivit utsatta men fortfarande är rädda för pojkar som berättar att de blivit utsatta. Polisen menade också att flickor har lättare att sätta ord på vad de varit med om medan pojkar fortfarande pratar runt händelsen och ofta inte säger rakt ut att de har blivit våldtagna. Detta menade hon beror på att vi fortfarande uppfostrar pojkar och flickor olika. Pojkarna ska vara tuffare medan flickorna ska kunna "prata känslor". Även detta går att koppla till Mattssons (2016) tankar om att pojkar och flickor tar sig an rollen som offer olika (Mattsson 2016, s. 426). Genom att kunna berätta vad de varit med om har flickor också lättare att ses som ett idealiskt offer medan pojkar då istället inte passar in i offerrollen (Islam 2016, s. 86).

Speciellt de här traditionella, de traditionella könsstereotypa mansrollerna, de här arga, utåtagerande pojkarna och de tysta inåtvända flickorna om vi tar dem som stereotyper, nu har vi lite fler arga och utagerande flickor de sista 25 åren och dem har vi också väldigt svårt att bemöta eller de inåtvända skärande pojkarna har vi väldigt svårt att bemöta så ja jag tycker att det är, vi gör olika. Även om vi försöker så vore det ju helt fel att säga att vi inte gör det - Socionom

Genom ovanstående citat synliggörs den konstruerade uppfattningen av pojken och det mansideal som togs upp av Knutagård (2009) blir tydligt. Knutagård beskriver mansidealet som att mannen ska vara hård och tuff och inte prata om känslor (Knutagård 2009, ss. 42-44). Vidare ger en av socionomerna en skildring av resultatet av den könsinlärning Mattsson (2016) beskriver. Mattsson menar att kön skapas genom uppfostran och sociala sammanhang vilket leder till hur män och kvinnor förväntas agera och tänka samt hur utomstående bör tolka könsroller (Mattsson 2016, s. 417).

Jag tänker på de pojkar som är 12,13,14 som är utsatta av flickor som är 20,21,22. Där man inte ens har tänkt att det är sexuella övergrepp, barnet själv har inte tänkt att det är sexuella övergrepp. För det är ganska coolt att som 13 åring fått en fråga om att ligga med en 22 årig tjej. Man vet inte ens om att man varit utsatt med allt vad det gör i ålderskillnad och i maktförskjutning och så vet pojkarna, 'ja fast jag ville jättegärna, hon var ju min barnvakt, det var jättemysigt'. Hade vi tänkt tvärtom att en 13 årig flicka ligger med en 22 årig barnvakt så hade man direkt kunnat säga att du är 13 och du är ett barn, han får inte lov med den makten över dig att göra så här. Medan pojkarna inte ens vet om det många många många gånger. – Socionom

Precis som man inte identifierar övergrepp utförda av kvinnor som lika allvarliga som övergrepp som är utförda av män, vilket ju också inte alls är kopplat till den utsattes upplevelser utan bara tillhör en norm eller tabu kring en kvinnlig sexualitet. – Socionom

Citaten ovan kan ses ur IngBeth Larssons (2002) beskrivning av den könsinlärning barnen genomgår där pojkar får lära sig att uttrycka sina känslor genom sexuella handlingar (Larsson 2002, ss. 27-28). Citatet tyder på att den 13 åriga pojken inte fått verktyg till att visa de känslor han kan ha gentemot sin barnvakt på annat sätt än genom sexuella handlingar. Detta kan i sin tur kopplas till mansidealet som Knutagård (2016) beskriver som att pojkar/män inte får lov att visa och uttrycka känslor (Knutagård 2016, s. 45). Den ena socionomen ovan berör även de normer och de tabun som finns kring kvinnors och mäns sexualitet och hur dessa normer och tabun påverkar våra föreställningar om de konstruerade könsrollerna. Det ger även en bild av svårigheten att identifiera en kvinnlig förövare. Som lyftes i problemformuleringen är 20 % av förövarna som begår sexuella övergrepp mot pojkar kvinnor (Nyman och Svensson 1995, s. 48).

Jag tror att många av de här som man kallar strulungarna ute är barn som mår väldigt dåligt och ofta är det ju pojkar. Lärarna tröttnar på dem, föräldrarna kanske inte bryr sig, de får ingen hjälp någonstans. När socialen går in och ska försöka prata med barnen så har barnen fått lära sig från början att inte prata med dem för då kommer du inte få bo kvar hemma eller vad de nu säger. Det är barn som har föräldrar som är allt från alkoholiserade till vad det nu kan vara för någonting. De har ingen stöttning någonstans och då är det inte konstigt att man blir strulig tänker jag. – Polis

Genom benämningen av pojkar som strulungar (det yttre attributet) upplevs inte pojkarna som barn med eventuella svårigheter (inre attribut) utan istället upplevs pojkarna som ett problem som samhället inte har kunskaper för att se. I citatet med pojkar som strulungar syns ett samband med Ingela Kåhls upptäckter där pojkar och flickors sociala problematiker beskrivs på olika vis (Fäldt & Kullberg 2012, ss. 155-156). I kunskapsläget beskrivs Eidenstens (2018) resonemang kring att det idag ställs för få frågor till barn om sexuella övergrepp (Eidensten 2018, ss 20-21). De barn som polisen beskriver som "strulungar" i citatet kan anses vara barn där frågor kring sexuellt våld och våld i allmänhet bör ställas. Detta då ett utåtagerande beteende kan vara indikation på att barnet utsatts för någon form av övergrepp (Kastbom 2015, s. 12).

Man blandar ihop barns sexualitet med vuxen sexualitet, när det gäller män och vuxna mäns sexualitet så finns det ju ganska genomgripande normer eller idéer om att män alltid är intresserade av att ha sex. Alltså att det finns en grundläggande föreställning vilket leder till att män inte kan bli utsatta för övergrepp för de vill ju alltid ha sex. Vilket ju inte alls är en logisk slutsats men jag tror att det också färgar av sig på pojkar fastän de är barn. – Socionom

Att blanda ihop vuxna och barns sexualitet är något som ett flertal intervjupersoner tar upp. Bland annat menade en polis att det är en generationsfråga då unga idag har lättare att bortse från kön och då endast se personen bakom medan den äldre generationen lägger mycket vikt vid könen flicka eller pojke. Med detta sagt menade polisen att unga idag har lättare att bemöta övergrepp mot barn lika, oberoende av barnets kön medan äldre fortfarande har ett tänk att endast flickor och kvinnor kan bli utsatta för sexuella övergrepp. Likaså är sex inte ett ämne som nu är tabu vilket också leder till att unga är mer trygga med att prata om det medan den äldre generationen fortfarande har svårt att prata om sex och samlevnad. Mattsson (2016) beskriver just detta, att normer är kontext och tidsbundna och att detta påverkar individen. Både gällande manligt och kvinnligt men också gällande sexuella relationer (Mattsson 2016, s. 416). Som tidigare nämnts beskriver även Barlebo Wennerberg (2010) sättet att se på samhället och dess normer. Han menar att samhället och dess individer måste vara öppna och låta saker och ting vara föränderliga, om det inte skulle vara så skulle det vara direkt farligt då ingen skulle ifrågasätta andra människors beteende (Barlebo Wennerberg 2010, s. 62).

6.2.2 Offerskap

De pojkar som intervjupersonerna i studien mött har blivit offer för sexuella övergrepp, dock står det inte alltid i relation med att dessa pojkar anses vara offer. Tre av de åtta intervjuade benämnde pojkarna som de träffat som utsatts för sexuella övergrepp som just offer.

Christie (2001) framhåller att för att den som blir utsatt för ett brott ska anses vara ett offer ur omvärldens perspektiv måste ett antal egenskaper av brottets karaktär och utformning uppfyllas (Christie 2001, s. 48). Pojkarna som studiens intervjupersoner träffar uppfyller flertalet av de egenskaper som Christie (2001) menar ska uppfyllas för att anses vara ett idealiskt offer. Pojkarna kan anses vara svaga i relation till förövaren, barn är i regel sysselsatt med en acceptabel uppgift samt befinner sig på en acceptabel plats. Huruvida gärningspersonen är okänd och stor och ond skiljer sig från fall till fall (Christie 2001, s. 48). Trots att pojkarna uppfyller flera kriterier för att ses som ett idealiskt offer beskriver flertalet intervjupersoner situationer där samhället, professionella, föräldrar och pojkarna själva brister i att bekräfta pojkarna som offer.

En av intervjupersonerna beskrev en händelse som hon var med om när hon arbetade som konsult. Där personal inte per automatik tänkte i termer av offerskap när det gällde en pojke. Ärendet handlade om en ung pojke och en oro över att hans beteende var sexualiserade på ett negativt sätt. Intervjupersonen berättade vidare att hon såg tecken på att pojken var sexuellt utnyttjad av sin mamma och inte att han sexualiserade verkligheten utan snarare blev sexualiserad. Intervjupersonen berättade vidare att hon hade vänt på situationen och frågat om personalen tänkte på liknande sätt om det varit en pappa och en flicka som varit i denna situation. Personalen som bett om konsultationen insåg då hur snävt de tänkt och att de hade missat att se pojken som ett offer för sexuellt övergrepp.

Vidare beskrev en av socionomerna hur föräldrar påverkas av det stigma och de tabun som omger pojkar som utsatts för sexuella övergrepp. Socionomen beskriver att föräldrar till pojkar som blivit offer för sexuella övergrepp påverkas av samhällets syn på att pojkar inte kan utsättas för sexuella övergrepp. 1000 Möjligheter (2018) beskriver även de just den bild som finns av pojkars offerskap i samhället och medier, att pojkar inte kan utsättas för sexuella övergrepp (1000 Möjligheter 2018). Den intervjuade socionomen menar att denna bild av att pojkar inte kan vara offer gör att föräldrarna inte låter/hjälper sina pojkar söka hjälp. Utan att

dessa pojkar först i tonåren själva berättar och söker hjälp för de sexuella övergrepp de utsatts för.

En annan socionom ger en beskrivning av hur pojkarna påverkas genom den bild som finns i samhället kring pojkars utsatthet och det stigma och de tabun som kretsar kring detta.

Socionomen berättar att stigmat och tabun kring pojkars utsatthet gör att de av samhället inte ses som offer vilket resulterar i att pojkarna själva har svårigheter att identifiera sig som offer. Socionomen berättar vidare att den sortens tabun och stigma inte finns inom deras verksamhet och att det därför är vanligt att pojkarna först hos dem uppfattar att de blivit offer för sexuella övergrepp.

Egenskaperna som Christie (2001) menar berättigar en person som utsatts för ett brott en offerstatus skapar ramar för hur personen ska ha utsatts samt hur personen måste ha betett sig. Detta menar Islam (2016) skapar värdiga och ovärdiga offer. De offer som kan uppfylla kriterierna för ett idealiskt offer anses då vara ett värdigt offer medan den som inte uppfyller kriterierna anses ovärdig (Islam 2016, s. 86). En av socionomerna som intervjuades lyfter just problematiken med dessa kriterier och att kriterierna styr om den utsatta anses vara ett värdigt eller ovärdigt offer. Socionomen beskriver det genom detta citat:

Ja vad tänker de att ett offer ska vara liksom, är du utsatt så ska du vara på det här sättet annars är du inte utsatt. – Socionom

En annan aspekt av avsaknaden av offerskap hos de pojkar som utsatts för sexuella övergrepp var den beskrivelse som flertalet av intervjupersonerna lyfte. Intervjupersonerna berättade att pojkarna de träffade hade svårt att berätta om samt identifiera övergreppen som faktiska övergrepp.

Två av socionomerna och en polis resonerar kring sina upplevelser av hur pojkarna påverkas av den konstruktion av våra handlingar och känslor som Barlebo Wennerberg (2010) beskriver. Barlebo Wennerberg menar att de mänskliga handlingarna och känslorna konstrueras i samspel med andra människor. Dessa konstruktioner färgas olika beroende på sociala och kulturella sammanhang (Barlebo Wennerberg 2010, s. 11). Intervjupersonerna beskriver att pojkarna har svårigheter med att erkänna och medvetandegöra att det är sexuella övergrepp de har utsatts för. Detta då sådana konstruktioner inte finns hos pojkarna. Intervjupersonerna resonerar även kring att pojkarna har svårigheter när det kommer till att sätta ord på vad de själva utsatts för. Barlebo Wennerberg (2010) beskriver även att vårt språk också konstrueras på samma sätt som våra handlingar och känslor. Betydelsen av orden

får därför olika innebörd för olika människor (Barlebo Wennerberg 2010, s. 12). Knutagård (2016) beskriver även han ordens olika innebörd genom att återge Liz Kellys studie som fann att män och kvinnors definition och uppfattning av sexuellt våld skilde sig (Knutagård 2016, ss. 225-226). En polis beskriver pojkarnas svårighet i att berätta om övergreppen genom nedanstående citat:

... många gånger mår de pojkarna väldigt väldigt dåligt... pojkarna har det ännu svårare upplever jag att prata om det och berätta, för det är förnedrande – Polis

Tidigare i kunskapsläget nämndes att skammen att utsättas för brott och bristen på ord att beskriva sina upplevelser kan kopplas till den makt som påverkar pojkars upplevelser. Back och Nilsson (2002) menar att pojkar upplever det som skamfylt att utsättas för ett brott och således bli ett offer vilket leder till tystnad kring vad de utsatts för vilket kan ses som en förlorad maktposition som pojken genom sitt kön anses inneha (Back och Nilsson 2002, s. 237). Detta kan således kopplas till Mattssons (2016) tankar kring att maktrelationen försvårar pojkarnas uttrycksförmåga (Mattsson 2016, s. 426). Med nedanstående citat från en av poliserna ges en inblick i den förlorade makten, där hon menar att övergreppen på pojkar är en makthandling och inte en sexuell sådan.

Många pojkar som blir utnyttjade sexuellt det är ju inte för den sexuella biten utan det är ju ofta många gånger att de ska ja, utöva sin makt över pojkarna och så blir det sexuellt utav det. – Polis

En av socionomerna beskriver den skam och skuld pojkarna upplever vilket kan kopplas till det Gärdenfors (2017) skriver om skam och skuld. Gärdenfors menar att människor vill förstå orsaker till händelser de är med om (Gärdenfors 2017, s. 26). I detta fall vill pojkarna förstå varför de blivit utsatta och varför det hände just dem. Något som Gärdenfors benämner som kausaldrift, människans vilja att se samband och orsaker i livet (Gärdenfors 2017, s. 64). I processen att förstå detta anklagar pojkarna sig själva och menar att de inte gjort tillräckligt för att förhindra övergreppen. Det vill säga, pojkarna känner skuld och skam över övergreppen de blivit utsatta för. Socionomen beskriver skammen och skulden genom nedanstående citat:

Men ofta mer, jag tycker att det är mer skam hos pojkarna. Jag tycker att det är, om vi tänker skam och skuld som de två grund känslorna och skulden är där jag tänker att jag har gjort fel, mitt beteende har varit fel, jag borde gjort något annat eller där skammen är att hela jag är fel. Så tycker jag att skammen är hög när det gäller sexuella övergrepp generellt men den är ännu högre hos pojkar tycker jag. – Socionom

Två av socionomerna lyfter svårigheten med att identifiera att det är ett sexuellt övergrepp pojkarna varit med om. Socionomerna beskriver det som att pojkarna i sitt inre har svårt att identifiera att det varit ett övergrepp. Den ena socionomen beskriver svårigheten med identifiering i nedanstående citat som är en beskrivning av vad en pojke berättat för socionomen:

Den tjejen som var 15 år när jag var 9 år hon utsatte mig för ett sexuellt övergrepp fast jag fattade inte varför det kändes konstigt och så för att jag, någonstans var det ju ändå ganska häftigt, alltså att andra tyckte att det borde varit ganska häftigt för mig. – Socionom

Citatet ovan kan ses ur Larssons (2002) bild av könsinläringen som barn går igenom. Där pojkar får lära sig att känslor uttrycks genom sexuella handlingar. Larsson menar att pojkarna får lära sig att uttrycka känslor på detta sätt för att stärka den manliga identiteten (Larsson 2002, ss. 27-28). Vidare menar Björklund och Boman (2016) att det i dagens samhälle är mansidealet som påverkar att pojkar och män inte vågar berätta om de varit utsatta för sexuella övergrepp (Björklund och Boman 2016, s. 11). Knutagård (2016) beskriver att mansidealet syftar till att mannen ska vara hård, ha kunskap om allt men får inte lov att berätta/ fråga om känslor, sex eller relationer. Detta ideal leder till att pojkars sexuella attityder, föreställningar samt beteenden påverkas vilket resulterar i att pojkarna inte vågar vända sig till vuxenvärlden för råd och stöd. Hos pojkarna kan samhällets mansideal leda till rädsla, oro och ångest i kontakten med sin egen/andras sexualitet samt pojkarnas egna känslor (Knutagård 2016, s. 57).

6.3 Kunskapsbrister

Temat kunskapsbrister var återkommande i flertalet intervjuer där intervjupersonerna berättade om sina upplevelser av att det finns en generell kunskapsbrist angående sexuella övergrepp på pojkar. Då både kunskapsbrister kring hur man som professionell bemöter just pojkar som utsatts för sexuella övergrepp samt hur övergreppen påverkar pojkarna. I kunskapsläget beskrivs Kastboms (2015) tankar kring vikten av kunskap om barn och deras symptom och då faktiskt reda ut vad symptomen beror på. Kastbom beskriver att barn som blir utsatta för sexuella övergrepp får psykiska och fysiska symptom om de inte får rätt hjälp att bearbeta de sexuella övergreppen barnen varit med om (Kastbom 2015, s. 45). Vikten av kunskap beskrivs även med hjälp av Holms (2009) generella bild av vad kunskapsbrist inom den egna professionen kan åstadkomma. Holm upptäckte att just kunskapsbrist ledde till ett

sämre professionellt förhållningssätt vilket påverkade den professionellas bemötande av den hjälpsökande till det sämre (Holm 2009, s. 133).

Två av socionomerna beskriver på liknande sätt som Kastbom och Holm ovan, just vikten av kunskap. De anser att utökad kunskap skulle kunna förbättra bemötandet av pojkar där misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp finns. Socionomerna lyfter då vikten av kunskapsspridning, att fler som möter pojkar behöver vara med i utvecklingen för att bemötandet av pojkarna ska bli så bra som möjligt. De belyser även att de professionella som möter pojkarna "behöver bli duktigare på att göra skarpare bedömningar av behovet av behandling" vilket hänger samman med Kastboms tankar kring att utreda symptomen för att erbjuda barnen rätt stöd och hjälp. En av socionomerna lyfter vikten av kunskapshöjning och bemötande, hon beskriver följande:

... kunskapshöjning och bemötande det är ju det viktigaste. Att man blir bemött med respekt men också att man tänker att respekt faktiskt är att fråga. Det är inte respekt att komma till en professionell människa, man kan som barn förstå att det är en lärare som inte vågar ställa frågor, men man kan som barn inte acceptera att det är en professionell på soc eller så som inte vågar ställa frågor till mig om vad fasen jag har varit med om, det kan man faktiskt inte acceptera och då blir det inget respektfullt bemötande heller. – Socionom

Socionomen betonar här att ett respektfullt bemötande går hand i hand med goda kunskaper hos den professionella samt modet att ställa de svåra frågorna till pojkarna för att på så vis insamla kunskap om hur dessa pojkars situation faktiskt ser ut. Liksom socionomen lyfter vikten av de vuxnas mod att ställa frågor kring utsatthet menar Eidensten (2018) att det är vuxenvärldens ansvar att just ställa frågor om eventuella sexuella övergrepp (Eidensten 2018, s. 20)

6.3.1 Sociala problem

Temat sociala problem uppstod när intervjupersonerna beskrev sina upplevelser kring antalet pojkar där misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp fanns. Många av intervjupersonerna menade att det finns många fler pojkar som blir utsatta än de som vågar berätta, det vill säga att det finns ett stort mörkertal. I nedanstående stycken tas bland annat intervjupersonernas resonemang kring vad som kan vara alternativa orsaker till mörkertalet upp.

Flera av intervjupersonerna berättade att de tror och vissa fall till och med vet att det finns ett stort mörkertal gällande pojkar som blir sexuellt utnyttjade. En socionom tog bland annat upp att nyare forskning visar på just detta, att antalet sexuellt utnyttjade pojkar som vågar berätta

ökar. Hon menade att det inte beror på att fler blir utnyttjade utan att fler vågar berätta. Socionomen tryckte också på att om vi frågar får vi svar, det vill säga om vi vågar prata med pojkar om övergrepp så kommer fler våga berätta.

Ja, jag tror att man någonstans från samhällets sida måste se att det är lika många pojkar som blir utsatta som flickor, jag tror att mörkertalet är jättestort bland pojkar.
– Polis

Jag tror att det finns en ganska stor skugga vad gäller mörkertal för de här pojkarna. Jag tror att det i samhället finns en rädsla och en sorts tabu för den problematiken. För det kanske kan vara så att de här barnen kanske ibland inte bemöts utifrån sin problematik för att omvärlden har svårt att hantera det. – Polis

Citaten ovan som handlar om mörkertal tyder på att en förändring i samhället skulle kunna leda till att pojkarna skulle kunna träda fram och på så vis få den hjälp de har rätt till. För att detta ska vara möjligt krävs det kunskap om hur problematiken uppstått. Den situation pojkarna befinner sig i där de är klämda mellan sina uppfattningar av mansideal och omgivningens förväntningar av dessa ideal kan ses ur Barlebo Wennerbergs (2010) förklaring kring hur institutioner skapas. Barlebo Wennerberg menar att barn tar efter vuxna och härmar deras rörelser och handlingsmönster (Barlebo Wennerberg 2010, ss.71-72). Detta blir ett inlärt beteende som leder till vanor som ofta kan sitta i även i vuxen ålder. När människor fortsätter att leva i invanda mönster utan att ifrågasätta kan det bli farligt. Handlingar och mönster i samhället ifrågasätts inte och de som lever annorlunda eller är annorlunda som personer blir istället de som ifrågasätts.

Thomassen (2007) beskriver Ian Hackings diskussion kring att vissa problem i samhället idag inte fått den uppmärksamheten och inte ens ses som sociala problem. Sexuella övergrepp på pojkar är ett sådant exempel (Thomassen 2007, ss. 205-206). Vidare kan argumenteras för att pojkarnas situation i dagsläget inte anses vara ett socialt problem eftersom antalet pojkar i jämförelse med flickor som blivit sexuellt utnyttjade är lägre. Sett ur detta tankesätt kan pojkarnas situation förändras genom att samhället konstruerar en uppfattning av att sexuella övergrepp på pojkar liksom sexuella övergrepp på flickor är ett socialt problem. Detta kan då resultera i en acceptans kring att pojkar också kan bli offer för sexuella övergrepp. Om detta skulle ske skulle troligtvis även mörkertalen på de utsatta pojkarna minska då fler pojkar skulle våga berätta.

I intervjustudien var det tydligt att förekomsten av möten med sexuellt utnyttjade pojkar varierade även inom professionerna. Några tyckte det var väldigt vanligt förekommande i deras värld medan andra menade att det var sällan de mötte pojkarna. En socionom berättade

att för henne var det tydligt när något stort hände i samhället. Till exempel när Patrik Sjöberg berättade om de övergrepp han blev utsatt för var det många pojkar som vågade berätta och därför kom till hennes arbetsplats. Detta kan ses som ett exempel på hur ett problem i samhället uppmärksammas och konstrueras som ett socialt problem.

6.4 Yrkesprofession och dess påverkan

För att kunna föra en diskussion kring professioner behöver begreppet "samhälle" återigen definieras. I denna uppsats har det breda begreppet samhälle valts som innefattar myndigheter, media, sociala media, skola och liknande. När intervjupersonerna använder begreppet "samhälle" har ingen definition angivits.

6.4.1 Skydda sin yrkesroll

För att kunna föra en diskussion kring yrkesroller och profession behövs en definition. I denna analys används Thomas Brantes, Talcott Parsons samt Goodes definition. En jämförelse kommer göras mellan polisens och socionomernas yrkesroller och skillnaden i deras professioner.

Utifrån intervjuerna har en skillnad mellan professionerna polis och socionom uppmärksamats. Skillnaden berör deras yrkesroll och hur de förhåller sig till den. Socionomer har av samhället en uppgift att skydda barn vilket är väldigt centralt i deras arbetsuppgifter. Att då få frågor om det finns brister i organisationen gör att de går i försvar och har svårt att hitta och uttrycka fel. Som nämnts i de teoretiska utgångspunkterna handlar Brantes (2009) definition om att professioner är något organiserat, något som innehar abstrakt kunskap och kan förmedla och utföra svåra och värdefulla handlingar som inte allmänheten kan (Brante 2009, s. 28). Detta blir tydligt hos socionomerna då de ska utföra uppgifter på uppdrag av samhället som inte samhället klarar på egen hand.

Poliser har en annan inställning då deras huvuduppgift är att skydda samhället från kriminalitet och "säkra gatorna". Detta gör att deras roll tillsammans med barnen får en annan betydelse. De har valt att bli barnförhållningsledare och att specialisera sig på att förhöra barnen och lämnar sedan över huvudansvaret tidigt i processen. För dem blir det lättare att uttrycka att de kan göra fel då det mer ses som en insats än en uppgift från samhället. De har precis som tidigare nämnts av Brante (2009) också de en uppgift att utföra av samhället men i detta fall har inte poliserna som intervjuats arbetat med huvuduppdraget utan valt att specialisera sig på barn. De skapar då på egen hand ett gemensamt språk och värderingar inom

professionen som tidigare nämnts av Goode (Brante 2009, s. 18). De har också läst ytterligare utbildningar just för att kunna jobba med barnen och sedan använt detta i praktiken, något som ingår i Talcott Parsons definition av en profession (Brante 2009, ss.18-19).

I studien tillfrågades socionomerna och poliserna om de ansåg att pojkarna fick den hjälp de behövde. Många av socionomerna menade att pojkarna fick den hjälp de behövde hos dem på deras arbetsplats men att samhället, till exempel skolans värld, inte fanns där för dem tillräckligt. Poliserna menade att de försökte få pojkarna att prata och söka hjälp hos socialtjänsten men att de inte alltid nådde fram och att hjälpen då blev bristfällig. En del av poliserna och även socionomerna var väldigt öppna och berättade att de verkligen gjorde allt de kunde men att de kände att de ändå inte räckte till.

Med detta sagt kan Brantes (2009) definition tolkas som att socionomernas uppgift är att vara de organiserade som har rätt kunskap vilket ger dem förmågan att utföra de svåra handlingarna som samhället anser viktiga och värdefulla (Brante 2009, s.28). Medan polisens uppgift är att stötta upp de yrken som har denna uppgift av samhället och då komma med sin spetskompetens. Poliserna i denna studie hade valt att vidareutbilda sig inom området specifikt för att få lov att arbeta med barnen och då också fått ett eget språk och sammanhang vilket gör att de därför mer går i Parsons och Goodes fotspår som förespråkar vikten av spetskunskap i form av utbildning (Brante 2009, ss.18-19). Med Parsons definition i åtanke kan det därför argumenteras att poliserna har ett starkare anspråk på sin profession än vad socionomerna kan anses ha (Brante 2009, s. 19). Detta starkare anspråk kan resultera i att poliser i högre utsträckning kan våga lyfta sina brister.

En av socionomerna berättade att de största skillnaderna beror på individen och inte professionaliteten. Många är duktiga, både poliser och socionomer men många är också sämre på att bemöta de utsatta pojkarna och att det då handlar mer om personen än professionen. En av poliserna instämmer i detta och säger att det man med denna målgrupp kommer långt med är ett empatiskt och professionellt bemötande.

Det är med detta sagt svårt att dra en fin gräns och utmärka skillnaden mellan polisers och socionomers professioner. Å ena sidan kan poliser anses våga vara mer transparenta och berätta mer ärligt om sina yrkesroller medan socionomer är mer tillbakadragna och skyddande då de menar att det finns brister i hela samhället och inte bara hos dem. Å andra sidan menar båda yrkesgrupperna att det är svårt att se alla individer som en yrkesgrupp i

form av socionomer eller poliser. De menar att det istället behöver ses till varje individ i arbetsgruppen och hur denne bemöter klienter.

6.4.2 Professionellt bemötande

I intervjuerna ställdes en fråga kring de professionellas upplevelse kring bemötandet av pojkarna inom deras respektive profession. Samtliga åtta som intervjuats i studien berättar att pojkarna bemöts väl hos dem. Intervjupersonerna beskriver bemötandet som ges till pojkarna bland annat med ord som “korrekt”, “empatiskt”, “ett gott bemötande” och “hos oss bemöts de väl”. Fyra av intervjupersonerna väljer att fördjupa sina beskrivningar av bemötandet som pojkarna får. Av dessa fyra var två poliser och två socionomer. Den fördjupade beskrivning som dessa fyra intervjupersoner ger liknar den beskrivning som Holm (2009) ger av den professionella hållningen med respekt, personligt bemötande och yrkeskunskap (Holm 2009, s. 52).

De fyra intervjupersonerna som lyfter vikten av det professionella bemötandet gentemot pojkarna gör det på ett liknande sätt oberoende av profession. Intervjupersonerna beskriver att bemötandet av pojkarna görs i enlighet med de vidareutbildningar de gått för att på bästa sätt möta barn som upplevt trauma. När de professionella beskriver bemötandet av pojkarna pratar de om lågaffektivt bemötande, icke- dömande, validerande, förståelse och empati. Liksom Holm (2009) beskriver att fokus i den professionella hållningen är att sätta den hjälpsökandes behov i centrum menar intervjupersonerna att det är av vikt att sätta pojkarnas behov främst och bemöta dem på ett professionellt sätt och inte låta de personliga känslorna och impulserna styra (Holm 2009, s. 51).

En av socionomerna beskriver det professionella bemötandet av pojkarna på detta sätt:

... som när det gäller andra som ska berätta och har varit med om något svårt, att man är beredd på att ta emot en historia, att man kan lägga sina egna känslor åt sidan, vara nyfiken, validerande, stöttande, icke värderande, inte moraliserande, ta emot, validera känslan men inte förstärka någonting. – Socionom

6.4.3 Professionell utveckling

Att utveckla sin professionella hållning kan göras genom teoretisk och eller psykologisk kunskap. Holm (2009) menar att det professionella bemötandet kan utvecklas genom att den professionella ökar sina kunskap och följer med i utvecklingen kring de hjälpsökandes

situationer. Men även att uppmärksamma de hjälpsökandes reaktioner på den professionellas bemötande kan vara goda verktyg för den professionella utvecklingen (Holm 2009, s. 153).

Intervjupersonerna i studien beskriver vikten av teoretisk kunskap när man möter pojkar som utsatts för sexuella övergrepp. Flertalet av intervjupersonerna beskriver att det är ytterst viktigt att följa med i utvecklingen och att ständigt höja sina kunskaper kring övergreppsproblematik. Flertalet av socionomerna i studien beskriver även vikten av den psykologiska kunskapen. Bland annat att den professionella har en trygghet i sig själv som möjliggör att hen kan föra och lyssna till samtal kring sexualitet, sexuell utsatthet och våld.

Ja alltså du måste vara trygg i dig själv och kunna prata sexualitet för annars kan du aldrig prata med de här barnen och det finns ju de som fortfarande tycker att det är pinsamt att prata om och även med små barn. Men jag menar att har du en femåring som man misstänker har varit utsatta så måste man prata, man kanske kan leka fram det, rita fram men någonting. – Socionom.

Två av socionomerna beskriver vikten av att vara kritisk mot sig själv och utmana sina egna tankemönster, vilket de själva har fått arbeta med i mötet med pojkarna. De menar att det är den professionellas egna tankar och funderingar som kan vara det största hindret i bemötandet av pojkar som utsatts för sexuella övergrepp.

Jag tror kompetens och då är föreläsningar och utbildningar i all ära men ibland glömmar man bort det här att man måste trycka in i sin egen hjärna och hur man själv fungerar så att det här kan undanröjas och det är mycket svårare att få sådan utbildning. Vi har inga utbildningar som riktigt går ut på det. – Socionom.

Det socionomerna beskriver kan tolkas med Gärdenfors (2017) teori kring kausaldriften som tidigare nämndes i kunskapsläget. Med hjälp av kausaldriften har socionomerna ovan vidgat sin förståelse av pojkar där misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp finns. De har utvecklat ett bredare perspektiv som gör det möjligt att se andra orsaker och samband kring pojkarnas situationer (Gärdenfors 2017, s. 65).

Nedan beskriver en av socionomerna hur hon hanterar situationer där hennes förutfattade meningar kan tänkas påverka bedömningen. Detta gör hon genom att använda sig av det Gärdenfors (2017) beskriver som kognitiva scheman. De nya kognitiva scheman hon skapat möjliggör en annorlunda uppfattning och förståelse av pojkarnas situation än vad hon kanske gjort med de gamla kognitiva schemana (Gärdenfors 2017, s. 99).

Jag måste ju alltid tänka - om det är en pojke då så tänker jag om detta var en flicka hur hade jag tänkt då?... Plus sen är det som när flickor förgriper sig sexuellt, när jag ska utreda det så måste jag alltid tänka, hur hade jag tänkt om detta var en kille som förgrep sig? – Socionom

6.5 Slutsatser

Nedan kommer det resultat som analysen ovan tyder på presenteras. Resultatet kommer att redovisas under respektive frågeställning för att uppfylla studiens syfte, belysa studiens problemformulering samt besvara studiens frågeställningar.

Hur resonerar socionomer och poliser kring bemötandet av pojkar där det finns misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp?

Socionomerna och poliserna i studien resonerar som så att pojkar bemöts väl inom deras respektive organisationer. Detta eftersom där finns spetskompetens som grundar sig i specifika vidareutbildningar i att bemöta utsatta barn och att lyfta svåra och tabubelagda ämnen så som sexualitet och sexuella övergrepp. Analysen tyder på att de professioner som intervjuats ser brister i bemötandet av pojkarna från samhällets sida och menar att pojkarna bemöts med tystnad och skepsis. Intervjupersonerna resonerar kring att den tystnad och skepsis pojkarna bemöts av från samhället är en av orsakerna till att pojkarna inte vågar berätta om de övergrepp de utsatts för.

En av poliserna berättar att en av anledningarna till att pojkar bemöts annorlunda är generell kunskapsbrist. Hon menar att vi idag vet hur vi ska bemöta flickor som blivit sexuellt utnyttjade eftersom det länge blivit uppmärksammat men att det saknas kunskap och röster åt pojkarna.

Hur resonerar socionomer och poliser kring könsrollers betydelse vid mötet med pojkar där misstanke om sexuella övergrepp finns?

Intervjupersonerna lyfter att skillnad görs i bemötande mellan pojkar och flickor beroende av deras respektive kön. Intervjupersonerna beskriver att det generellt finns en upplevelse av att fler flickor är utsatta då statistik visar betydligt högre siffror på flickor som misstänks varit utsatta än pojkar. Däremot finns det studier som tyder på att mörkertalet bland pojkar som misstänks varit utsatta är stort. Intervjupersonerna framhåller även att de pojkar som vågar berätta är mer skamfyllda än flickor som misstänks ha varit utsatta för sexuella övergrepp.

Analysen tyder på att ovanstående skillnader kan ges förklaringar med hjälp av förståelse av mansideal, normaliseringsprocessen kring genus och våra inlärdas könsroller. Detta tyder på att barn där misstanke om sexuella övergrepp finns bemöts olika beroende av kön. I analysen förs resonemang kring att intervjupersonerna upplever att pojkarna själva inte uppfattar händelserna de varit med om som sexuella övergrepp förrän i kontakten med professionella. Detta får en eventuell förklaring i analysen genom beskrivning av hur män och kvinnor har olika definitioner och uppfattningar av sexuellt våld.

Flera av socionomerna beskriver att de trots vidareutbildningar och spetskompetens behöver uppmärksamma könsroller i möten med pojkarna. De använder en strategi där de aktivt tänker "om detta vore en flicka..." för att vidga sitt perspektiv och ge ett likvärdigt bemötande oberoende av kön.

Hur påverkar yrkesrollen socionomer och polisers attityder kring pojkar där misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp finns?

Flera av intervjupersoner har jobb där de varje dag träffar pojkar som misstänks ha blivit sexuellt utnyttjade. Detta gör att de är medvetna om hur de bemöter pojkarna. Således kan det argumenteras att yrkesrollen hos intervjupersonerna påverkar deras attityder gentemot pojkarna. Ett exempel som tyder på att yrkesrollen påverkar dem är att de är medvetna om att pojkar precis som flickor är offer för sexuella övergrepp. Intervjupersonerna säger också att de inte är bättre än andra och hade de inte mött så många pojkar skulle de troligtvis också göra en distinktion mellan könen.

Det syns ingen skillnad i hur poliserna respektive socionomerna bemöter pojkarna men en skillnad kan ses mellan professionerna. Skillnaden är att poliserna är mer öppna för att de inte alltid räcker till eller att de kan göra fel, något socionomerna har svårare för att uttrycka.

De professionella anser också att den största skillnaden i bemötandet av pojkarna beror på hur man är som individ och inte vilken yrkesroll man har. Flera intervjupersoner säger att vissa personer kan få mängder med kunskap men ändå bemöta pojkarna felaktigt. Med detta sagt menar intervjupersonerna också att många kan komma att förändras efter att fått arbetslivserfarenhet och på så vis lärt sig att förändras och ge ett gott bemötande. Intervjupersonerna framhåller genom detta att ett gott bemötande är något som utvecklas och är beroende av personlig utveckling inom sin yrkesroll.

7 Avslutande diskussion

De resonemang som lyfts av socionomerna och poliserna påvisar att det finns brister i bemötandet av pojkar där misstanke om utsatthet för sexuella övergrepp finns. Dessa brister menar intervjupersonerna kan förbättras med hjälp av en kunskapshöjning och förändring kring rådande könsnormer. En sådan förändring som intervjupersonerna önskar se är dock endast möjlig först när samhällets attityder förändras och acceptansen kring pojkar som offer blir verklighet. Intervjupersonerna upplever att de brister som finns i bemötandet av pojkarna resulterar i brister i stöd och hjälpinsatser.

Kan lösningen på den problematik som intervjupersonerna vittnar om lösas genom Gardells inledande ord i problemformuleringen “Vi måste börja se de osynliga barnen”? Följdfrågan blir då hur samhället ska få upp ögonen för den situation som intervjupersonerna resonerat kring och uppvisat att pojkarna befinner sig i?

Under studiens gång blev flera sidospår tydliga som kunnat ge en större bild av sexuellt utnyttjade pojkars situation utifall fler studier gjorts. Ett av dessa sidospår berörde pojkarnas egna upplevelser av utsatthet för sexuella övergrepp. Detta kunde gjorts genom fokus på olika arenor där sexuella övergrepp riskerar att ske, exempelvis inom olika typer av föreningsliv. Genom ett sådant fokus hade skyddsfaktorerna kunnat förbättras. Även en fördjupning kring sexuella övergrepp på internet kunde bidra till en förbättrad situation. Intervjupersonerna önskade kunna ge barn och ungdomar mer färdigheter i att hantera situationer på nätet som kan leda till eventuella sexuella övergrepp. Även att hjälpa barnen med hur de ska agera när en eventuell förövare tar kontakt med dem i sexuellt syfte och då hur de ska be vuxna om hjälp. Grooming var ett annat sidospår som kunnat generera förståelse kring förövarens tillvägagångssätt för att nå barnen. Samtliga av dessa sidospår hade varit av intresse att utveckla men kunde inom ramen för denna studie inte genomföras.

8 Referenslista

- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Peter Svensson & Göran Ahrne (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber
- Back, Christina & Nilsson, Doris (2002) *Behandling*. I: Carl Göran Svedin & Lena Banck (red.). *Sexuella övergrepp mot flickor och pojkar*. Lund: Studentlitteratur
- Barlebo Wennerberg, Søren (2010) *Socialkonstruktivism, positioner, problem och perspektiv* Malmö: Liber
- Björklund, Inger & Boman, Suzanna (2016) *Män utsatta för sexuella övergrepp, erfarenheter från ett psykoterapeutiskt arbete*. RFSU
- Brante, Thomas (2009) Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner. I L. Maria (Red.), *Vetenskap för profession* (s. 15-34). Borås Högskola.
- Bris Rapport (2019:1) *Hur har barn det? Om barns livssituation – trender, utmaningar och möjligheter*. Stockholm: BrandFactory
- Bris Rapport (2017:2) *Sexuella övergrepp inom idrotten – om barnets rätt till en trygg idrott*. Mölnlycke: Elanders.
- Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Butler, Judith (2004/2006) *Genus ogjort. Kropp, begär och möjligexistens* (Karin Lindeqvist, övers.) Norge: Norstedts Förlagsgrupp AB. (Originalarbete publicerat 2004)
- Christie, Nils (2001) *Det idealiska offret I: Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid (red.) Det motspänstiga offret*: Lund: Studentlitteratur AB
- Eidensten, Martin (2018) *Blunda inte!* Stockholm: Gothia Fortbildning AB
- French, Alex & Potter, Maximillian (2019) *Nobody is going to believe you*. The Atlantic mars 2019
- Fäldt, Johannes & Kullberg, Christian (2012) *Genusskapande processer i det sociala arbetets praktik*. I: Louise Ridell Ehinger & Mia Ljunggren (red.). *Genus i socialt arbete*. Malmö: Liber

- Gardell, Jonas (2020) *Vi måste börja se de osynliga barnen*. Expressen 16 feb 2020
- Gärdenfors, Peter, (2017) *Den meningssökande människan*. Stockholm: Natur & Kultur
- Islam, Shafiqul (2016) Ideal Victims of sexualized Violence: Why is it always female? *European Journal of Research in Social Sciences*, 4 (8): 82-91.
- Jernbro, Carolina & Landberg, Åsa (2020) *Multiutsatta barn. Om barn som utsatts för flera typer av barnmisshandel*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset
- John Jay College of Criminal Justice (2004) *The nature and scope of sexual abuse of minors by catholic priests and deacons in the United States*. New York: John Jay College of Criminal Justice, The City University of New York
- Kastbom, Åsa (2015) *Sexual behaviour, debut and identity among Swedish Schoolchildren*. Linköpings universitet, Linköping University Medical Dissertation No. 1481
- Kastbom, Åsa (2016) *Barns sexualitet, från normalitet till tecken på övergrepp*. Skolläkardagarna Jönköping 2016. Linköping: BUP Elefanten, Universitetssjukhuset i Linköping
- Knutagård, Hans (2009) *"men du har ju blivit våldtagen" om våldtagna mäns ordlöshet*. Lunds universitet, Socialhögskolan.
- Knutagård, Hans (2016) *Sexualitet och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Larsson, IngBeth (2002) Ett barns egen sexualitet - osynlig, normal eller problematisk? I: Carl Göran Svedin & Lena Banck (red). *Sexuella övergrepp mot flickor och pojkar*. Lund: Studentlitteratur
- Larsson, Michael, Svedin, Carl Göran & Warfinge, Christina (2002) Orsaker och risker. I: Carl Göran Svedin & Lena Banck (red). *Sexuella övergrepp mot flickor och pojkar*. Lund: Studentlitteratur AB
- Lind, Rolf (2014) *Vidga vetandet. En introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Mattsson, Tina (2016) *Kön, makt och socialt arbete I*: Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Sunesson, Sune, Knutagård, Marcus (red) (2016) *Socialt arbete, en grundbok*. Stockholm: Natur & Kultur

Mårtens, Ylva (2020) *Barnkonventionen I*: Mårtens, Ylva (red). *Vi måste börja med barnen*. Stockholm: Ordfront

Nyman, Anders & Svensson, Börje (1995) *Pojkmottagningen, sexuella övergrepp och behandling*. Rädda barnen: Fält & Hässler

Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015) *Från stoff till studie. Om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur

RFSU (2020) [<https://www.rfsu.se/sex-och-relationer/for-dig-som-undrar/sex-genom-livet/barns-sexualitet/>]. Hämtat: 2020:06-20].

Svedin, Carl Göran & Priebe, Gisela, (2004) *Ungdomars sexualitet – attityder och erfarenheter, Avsnitt: Sexuell exploatering. Att sälja sex mot ersättning/pengar*.Lund: Avdelningen för Barn- och ungdomspsykiatri OPUS-institutionen

SFS 1962:700 Brottsbalken

Thomassen, Magdalena (2007) *Vetenskap, kunskap och praxis. Introduktion till vetenskapsfilosofi*. Polen: Gleerups Utbildning AB

Unicef (2020a) *Vad har barnkonventionen för status i Sverige* [<https://unicef.se/fragor/vad-har-barnkonventionen-for-status-i-sverige>]. Hämtat: 2020-0515]

Unicef (2020b) *Barnkonventionen är vårt uppdrag* [<https://unicef.se/barnkonventionen>]. Hämtat: 2020-05-15]

1000 Möjligheter (2018a) [<https://1000mojligheter.se/om-1000-mojligheter>]. Hämtat: 2020-06-13]

1000 Möjligheter (2018b) [<https://1000mojligheter.se/mottagningen/killar-unga-man-valdtakt-overgrepp>]. Hämtat: 2020-06-13]

9 Bilaga 1: Intervjuguide

Inledande frågor:

1. Vill du berätta om din yrkesroll på...
2. Hur länge har du arbetat på...?
3. Vad har du för utbildning? Vidareutbildning?

Fördjupande frågor:

4. Hur vanligt är det att du möter pojkar som utsatts för sexuella övergrepp?
5. Hur ser processen ut hos er? Från första misstanke/besök?
6. Hur upplever du att pojkarna som utsatts för sexuella övergrepp bemöts hos er?
7. Hur upplever du att samhället bemöter pojkarna?
8. Upplever du att samhället bemöter pojkar och flickor som blivit utsatta för sexuella övergrepp olika?
9. Upplever du att professionella bemöter pojkar och flickor som blivit utsatta för sexuella övergrepp olika?
10. Hur pratar kollegor om pojkarna?
11. Vilken hjälp har ni att erbjuda? Vilka hänvisar ni vidare till?
12. Har arbetet med de utsatta pojkarna förändrats sedan du började på...?
13. Har din upplevelse av pojkarna förändrats över tid sedan du började på....?
14. Upplever du att pojkarna får den hjälp de behöver? Finns det några brister?
15. Upplever du att det uppkommit nya problem kring sexuella övergrepp mot pojkar?
16. Hur arbetar ni gentemot sexuella övergrepp mot pojkar på internet?
17. Hur ser du på det framtida arbetet med de utsatta pojkarna?– Vad för förändring vill du se? Vad behöver göras för att förändringarna ska bli möjliga?

10 Bilaga 2: Muntligt samtycke

Jag kommer att börja med att berätta om dina rättigheter kring din medverkan. Sedan får du möjlighet att ställa frågor om något är oklart och därefter kommer du att få lämna ett muntligt samtycke ifall du känner dig bekväm med din medverkan.

Dagens datum är .... , vi kommer nu inleda med ett muntligt samtycke och sedan fortsätta med intervjun.

Du har under hela studiens gång rätten att själv styra över din medverkan. Medverkan är frivillig och du kan när som helst välja att avsluta medverkan utan skäl原因.

Vid eventuell avslutad medverkan har du rätten att bestämma att eventuellt insamlad material inte får användas i studien.

Efter transkribering av intervjun får du möjlighet att läsa igenom dem för återkoppling och redigering vid behov.

Din medverkan är anonym. Ifall det inte är tillräckligt med fingerat namn för att säkerställa din anonymitet kommer vi tillsammans med dig korrigera datamaterialet så att det inte kan härledas till dig.

Intervjun kommer att spelas in för att sedan transkriberas. Allt insamlad material kommer efter studiens avslut att raderas.

Har du några frågor kring din medverkan i studien?

Samtycker du till att delta i denna studie?